ГОЛОС УКРАЇНИ

Влада — Радам!

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 110 ◆ Субота, 8 червня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

КУЛЬТУРА ЗВЕРХУ

Петро, здається, був першим. Це він наказав своїм боярам: «Кофей пить и танцы устраивать». Їм хотілося чогось іншого, а він їх за вуха — і в цивілізацію. Одягнув у куці лапсердаки, пообрізував бороди і наказав бути культурними...

(Закінчення на 9-й стор.)

У КИЄВІ 5 червня відбулося чергове засідання Українського комітету Міжнародної асоціації по вивченню і поширенню слов'янських культур (МАІРСК). Голова комітету член - кореспондент АН УРСР Г. Вервес інформував учасників про поточну роботу та плани комітету на найближче майбутнє. Йшлося, зокрема, про підготовку до Міжнародного симпозіуму «Леся Українка і світова культура», який відбудеться під егідою ЮНЕСКО у вересні цього року в Луцьку, та до Міжнародної конференції «Слов'янські культури другої половини XIX століття», проведення якої планується на наступний рік у зв'язку з завершенням вченими України IV тому «Нарисів культури слов'ян». Це багатотомне видання готується в рамках відповідних програм ЮНЕСКО.

В ході засідання виступили члени комітету, Комісії УРСР в справах ЮНЕСКО, провідні вчені, керівники зацікавлених наукових установ і вищих учбових закладів республіки.

ДЕРЖАВНИЙ секретар США Бейкер заявив, що Захід не повинен подавати великої допомоги для того, щоб врятувати радянську економіку. Виступаючи на засіданні міністрів закордонних справ країн — членів НАТО у Копенгагені, Бейкер сказав, що Сполучені Штати та інші західні держави мають підтримувати тільки ті зусилля СРСР, які скеровані на скорочення військових витрат та запровадження справжньої ринкової економіки.

РАДЯНСЬКИЙ Президент Горбачов остеріг Швецію від втручання у внутрішні справи СРСР під приводом занепокоєння долею прибалтійських республік. Горбачов зробив таку заяву після зустрічі у четвер у Стокгольмі з прем'єр-міністром Швеції Карлссоном. Виступаючи на окремій прес-конференції, Карлссон повідомив, що у розмові з Президентом СРСР він підкреслив право прибалтійських народів на самовизначення і заявив, що це питання можна розв'язати тільки шляхом політичного діалогу.

ПРЕЗИДЕНТИ шести республік Югославії досягли домовленості щодо проведення дальших переговорів про майбутнє країни. Після нарад у Сараєво президент Боснії та Герцеговини Іцедбегович зачитав підписану його колегами заяву, в якій відзначається як конструктивний план, запропонований його республікою та Македонією. Згідно з повідомленнями, план є компромісом між вимогами Сербії, яка і далі наполягає на збереженні федеративного устрою країни, та закликами Хорватії і Словенії до перетворення Югославії у союз суверенних держав.

Парламентська хроніка

ПРО МІНІСТРІВ ТА «РІЗНЕ»

Вечірнє засідання 6 червня

Після першої перерви біля мікрофонів знову вилаштувалася черга. Але цього разу не для розпалювання пристрастей. Просто депутати почали звертатися до головуючого Леоніда Кравчука з проханням повторно проголосувати за кандидатури Юрія Щербака та Миколи Жулинського, які не набрали необхідної кількості голосів, балотуючись: перший — на посаду міністра охорони навколишнього середовища, другий — міністра з гуманітарних проблем. З цієї ситуації Леонід Макарович знайшов єдино правильний вихід: він нагадав депутатам, що прем'єр має повне право вносити кандидатури повторно. Отже, можливо, прислухавшись до прохань, він так і зробить наступного разу. Завдяки цьому рішенню головуючого пристрасті згасли, не розгорівшись. Слід сказати, що і надалі Леонід Макарович прагнув ставити бар'єри на шляху до ситуацій, коли, як він висловився, у депутатів «аж язики шкварчать». До речі, така оцінка досить точно відображає те, що діється іноді за трибуною та біля мікрофонів у залі. Не слухаючи своїх колег, народні обранці повторюються і цим самим налаштовують зал проти себе. Як результат — навіть слушні пропозиції досить часто не набирають необхідної кількості голосів.

А взагалі прогнозувати, куди наступної миті покаже стрілка барометра депутатського настрою, досить важко. Так сталося й цього разу. Здавалось би, чітко й грунтовно відповівши на всі запитання, кандидат на посаду міністра вищої освіти Петро Таланчук мав усі підстави сподіватися на своє затвердження, проте не набрав необхідної більшості голосів. Зате наступна кандидатура — голови Правління Національного банку України — пройшла без особливих ускладнень. Володимир Матвієнко, який балотувався на цю посаду, зібрав рекордну кількість голосів — 351. За другим разом нарешті вирішилося й питання щодо голови Комісії з питань гласності та засобів масової інформації. Її голова, пояснивши ситуацію та обгрунтувавши необхідність свого переобрання, запропонував на цю посаду члена Комісії, народного депутата УРСР Миколу Списа. Більшістю голосів пропозиція була підтримана.

Далі розглядали питання, пов'язані з пропозиціями про внесення змін в Конституцію УРСР щодо Кримської АРСР. Оскільки зміни і доповнення обговорювалися в першому читанні, частину з них кваліфікованою більшістю голосів було схвалено, а декілька — вирішено направити в комісії на доопрацювання.

Ще один важливий крок (хоч окремі депутати оцінюють його по-різному) зроблено наприкінці пленарного засідання. На розгляд сесії було винесено проект постанови Верховної Ради Української РСР «Про перехід у юрисдикцію Української РСР державних підприємств і організацій союзного підпорядкування, розташованих на території республіки». В ньому зокрема зазначено, що не мають юридичної сили і не підлягають виконанню законодавчі акти і рішення союзних органів щодо об'єктів загальносоюзної власності, розташованих на території республіки, які прийняті без узгодження з найвищими органами державної влади і управління Української РСР. Постанову вирішено довести до відома Верховної Ради Союзу РСР, його Президента і Кабінету міністрів СРСР. Чинності, як зазначено в проекті, вона набуває з моменту її прийняття. І він (цей момент) не забарився — переважаючою більшістю голосів важливий документ набув чинності.

Проте далеко не всі депутати залишилися задоволеними даним кроком, бо його вони вважають напіввирішенням проблеми. Зокрема альтернативний проект запропонували народні депутати В. Пилипчук, А. Чепурний, Д. Павличко, Л. Танюк, В. Віцяк, В. Яворівський, Б. Марков, І. Заєць, М. Швайка, Л. Білий та О. Барабаш. Документ, підготовлений цією групою народних обранців, дещо відмінний в назві й докорінно — за змістом. Про це переконливо свідчить його назва: «Про перехід у власність та юрисдикцію Української РСР державних підприємств і організацій союзного підпорядкування, розташованих на території республіки». На жаль, його не обговорювали: всіх, очевидно, загіпнотизував час на табло — наближалося завершення пленарного засідання.

В останні півгодини депутати обмінялися думками з приводу «різного».

Василь ТУГЛУК,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

ПРЕС-КОНФЕРЕНЦІЯ

ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР Л. М. КРАВЧУКА 4 ЧЕРВНЯ 1991 РОКУ

Л. М. Кравчук. Не буду вступних промов проголошувати. Єдине хочу сказати, що сьогодні я повернувся також з Москви, де працював комітет по опрацюванню тексту договору Союзу суверенних держав. Я на сесії коротеньку вже зробив інформацію, відповів на деякі запитання.

«Правда Украины». Леонід Макарович, по дорозі із Будапешта до Києва в інтерв'ю УТ ви висловили впевненість в тому, що центр з розумінням і схваленням сприйме візит української делегації до Угорщини. Щойно ви повернулися з Москви, де брали участь в роботі підготовчого комітету, ви, напевно, зустрічалися з керівниками союзних органів, з керівниками інших республік. Чи виправдався ваш оптимізм?

Л. М. Кравчук. Що таке центр? Давайте ми спочатку це для себе з'ясуємо. Газети центральні — це центр? Центр. Телебачення — це центр. Президент — центр. Міністерства і відомства — центр.

Цей перелік можна продовжити. Але в тому центрі є керівництво, обране народом, є коридори влади, є люди, які займають свої особисті позиції. Такі реалії. В проекті Договору суверенних держав є формула політична, що держави, які складають Союз суверенних держав, встановлюють безпосередні дипломатичні, економічні, політичні і інші зв'язки з усіма державами. Михайло Сергійович, я мав з ним декілька розмов, вчора і раніше, підтверджує, що ми маємо вступати в безпосередні дипломатичні, консульські, економічні і інші зв'язки. А що стосується повідомлень, які дають засоби масової інформації, це вже інша ситуація. То не дуже добре, коли, скажімо, телебачення або газети прагнуть нічого не сказати про те, які хтось здійснює візити. Тим більше, що якщо взяти телебачення, то до мене в Угорщині підійшли представники Центрального телебачення, взяли інтерв'ю, я розповів про візит, дав загальні оцінки. Але, це не потрапило на екран. Думаю, то велика помилка органів інформації. Справа не в Голові Верховної Ради. Але це є велика політика і через неї люди повинні знати, що робить Україна, яка у неї позиція. Втручатись у внутрішні справи газет, телебачення не збираюсь. Тільки хочу сказати, що така позиція не на користь зміцнення взаємовідносин Союзу.

Тепер про роботу підготовчого комітету. Верховна Рада СРСР напередодні нашого першого зібрання обговорила це питання в себе з власної ініціативи. Їй ніхто не доручав. Те, що вона обговорила, не є метою, вона могла б обговорити і дати свої зауваження нам, підготовчому комітету. Але вони пішли далі. Дали нам директиви.

Щоб підготовчий комітет поставити в певні рамки і сказати: «Ось так». Це — унітарне мислення. Завжди комусь давали директиви.

Тому ми прямо заявили, якщо ми будемо виконувати директиви Верховної Ради СРСР, то нам тут працювати нічого. Тому що створюється новий Союз, нові республіки. Республіки утворюють Союз, а не Верховна Рада СРСР. І коли вони будуть утворені, ці нові республіки Союзу, то цей новий Союз прийме відповідні закони, створить нову Верховну Раду. Не може такого бути, щоб в структурі, яка відмирає за законами утворення нового Союзу, давали зараз директиви і ще хотіли б брати участь у створенні і підписанні нового Союзу.

Ми проти цього категорично заперечуємо.

А тепер щодо міцного Союзу. Тут треба не кидатись в один або в інший бік. Якщо ми утворюємо конфедерацію, то тут все зрозуміло. Ніякої держави, все за законами конфедерації. Якщо ж ми утворюємо федерацію або поєднуємо елементи федерації і конфедерації, то не може бути держави, яка є безправна. Тоді вона нікому не потрібна, тоді все треба по-новому тлумачити і формулювати. Тоді держава розпадається, і на її місці утворюється щось нове. Виникає запитання, і воно не другорядне. А як бути з міжнародними угодами, які підписані тою державою, з лінією на роззброєння і всім іншим. Якщо не буде наступності в цьому, то всі країни світу занепокояться.

Тому вважаю, що треба щоб були сильні держави, які утворюють Союз.

Запитання. Ви сказали, що перед візитом ознайомилися з документами 1918, 1920 років, які свідчать, що Україна є державою. Які документи ви мали на увазі? І друге. У нас в парламенті є такий камінь спотикання, навколо якого багато суперечок. Якого вибору дотримуватися, соціалістичного, капіталістичного чи якогось іншого. Чи є це питання таким гострим і в Угорщині?

Л. М. Кравчук. Україна того часу підписувала міжнародні документи з іншими державами, це великий перелік. Скажімо, з Туреччиною була підписана угода про дружбу і співробітництво. А після цього перестала брати участь, як держава, в будь-яких міжнародних угодах. Брали в склад делегації, доручали щось робити, але документів ніяких не підписувала.

В Угорщині питання про вибір не стоїть на порядку денному. Думаю, то позиція реальна і правильна, і не потрібно її драматизувати.

Раніше у нас було все дуже просто. КПРС — єдина партія. Народ і партія єдині. Ідеологія партії є ідеологією народу. Народ монолітно підтримує і голосує, нема проблем. А коли плюралізм, коли безліч партій, коли ще будуть утворюватись партії і ми не знаємо, скільки народу стоїть за тими партіями, і ми не знаємо, хто переможе. Зараз сила на стороні КПРС, вона завоювала більшість, але ми не знаємо, що буде через деякий час. А Конституція приймається ж не на п'ять років. Переможе інша сила, що тоді, всю Конституцію переробляти за принципом ідеології? То тільки й будемо, що займатися цим. Тому моя позиція дуже проста. Ідеологія має відношення до програм партійних. А документи державні мають бути державними. Бо якщо держава позначає, що вона стає точно на бік якоїсь однієї ідеології, то вона ставить в нерівне становище політичні сили і партії.

Держава може забороняти ті організації чи партії, які закликають до ворожнечі, до

(Закінчення на 3-й стор.).

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада Української РСР

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047 Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий коректорською — 446-60-22

ВІДДІЛИ:

парламентський — 441-84-52, 441-85-64,

листів — 441-82-05, 441-29-61,

економіки — 441-88-07,

аграрний — 441-86-18,

міжнародний — 446-91-20,

охорони здоров'я — 441-88-06,

соціальних питань — 441-88-05,

екології — 441-88-59,

культури — 441-86-44,

спорту — 441-88-08,

інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,

історії України — 441-88-62,

військових питань — 441-88-52,

реклами — 441-89-44,

бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 166.300

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу на 16 сторінках

ПРЕС-КОНФЕРЕНЦІЯ

ГОЛОВИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР Л. М. КРАВЧУКА 4 ЧЕРВНЯ 1991 РОКУ

(Закінчення. Початок на 2-й стор.).

війни. Але, якщо таких немає, то умови для всіх мають бути рівні. І державні документи мають бути вільні від надзвичайної ідеологізації.

Аркадьєв, радіо «Свобода»: Новая идея Явлинского, по мнению некоторых политологов, это, фактически, укрепление имперского государства. И вот, если ее удастся осуществить, если Михаил Сергеевич получит желанные миллиарды, а вы к этому времени уже подпишете Союзный договор, то уверены ли вы, что при очередной поездке за рубеж вас будут встречать с теми же почестями, как сейчас в Венгрии?

Я не случайно задаю этот вопрос, потому что Президент нигде не говорит о союзе суверенных государств, но повторяет всякий раз о сильном государстве в единственном числе.

Л. М. Кравчук. Кожен говорить те, що йому більше болить. Я не думаю, що навколо цього якісь суперечності. Я не міг би зрозуміти президента, який зараз би виступив і сказав, що не потрібно сильної президентської влади. Я не зрозумів би редактора газети, який би встав і сказав, що потрібно розігнати редакцію, коли він знає, що це є його робота, його прогноз, його майбутнє...

По-друге, є логіка в тому, що говорить Президент. Якщо він скаже, що не потрібно сильної президентської влади, сильного центру, то зразу виникає питання для всіх партнерів, з ким мати справу.

Але не потрібно прямо пов'язувати те, що є до центральної влади, то воно обов'язково з мінусом для республіканської влади. Там плюс не означає наш мінус — це питання принципове.

Ми будемо розвивати зв'язки прямо основуючись на Декларації, на Законах, вступати в такі зв'язки ми маємо достатньо прав і компетенції. І достатньо, я сказав, багатства на Україні, щоб у нас були зацікавлені.

Я вже не кажу про геополітичне становище України в Європі, про всі інші її позиції і в історичному, і в сучасному аспектах. Тому мудрі політики, на мій погляд, будуть керуватися саме цим. І мати зв'язки із центральною владою, із республіками. Україною зокрема.

Запитання з залу про ставлення до позичок, яких добивається Президент СРСР.

Л. М. Кравчук. Ви знаєте, це треба дуже уважно вивчити. На яких умовах, які можуть бути наслідки, куди все це буде направлено. Чи не станемо ми, діти і онуки наші все життя розплачуватись за цей кредит, не використавши його в інтересах технологій. Знову можна зразу закупити продовольство, все інше, і все це за 10 років, де там 10, за 2—3 роки, така велика держава з'їсть і зносить все те і не залишиться нічого. Якщо кожен долар вкласти в технологію, сказати людям правду, модернізувати, скажімо, легку промисловість, аграрний сектор, який знаходиться в надзвичайно скрутному становищі, збудувати необхідні склади, холодильники, комбінати для кожного району, які дають можливість все мати і все зберігати, то треба порахувати, скільки на це мільярдів достатньо. Але просто так говорити про мільярди, щоб сьогодні нагодувати народ, і одягти його на пару років, і щоб навколо цього знову виросла мафія і спекулянти, і все це пішло безконтрольно —і не можна. Якщо вже брати, то кожна Верховна Рада має точно знати, куди і для чого. Це обов'язково. Повна гласність. Я буду виступати проти таких кредитів, які могли б закабалити ще більше наше життя.

Христина Фріленс, газета «Фона Таймс»: пробачте за недосконале знання української мови.

Леоніде Макаровичу, так як я розумію, в критичній ситуації Україна може підписати Союзний договір тільки після прийняття Конституції. Коли ви були в Москві, чи на вас був якийсь тиск, щоб якось прискорити цей процес на Україні. Це перше питання.

І друге запитання. Щодо розмов про Союзний договір ви говорили, що вони іноді гострими бувають. Чи є якісь українські союзники, чи ви з якимись республіками маєте одну спільну позицію?

Л. М. Кравчук. Питання, відносно Союзного договору ділю на дві частини. Обговорення договору, прийняття концепції позиції республіки України, яка відповідала б схемі, формулі Союз Суверенних Держав.

Це має зробити сесія Верховної Ради України. Тільки сесія, щоб захистити інтереси народу сьогодні і не дати можливості зробити документ, який би поставив нас у скрутне становище. Ми творимо сьогодні такі схеми, які можуть мати дійсно історичне значення.

Це питання принципове, це життя народу, майбутності національностей землі нашої, совісті нашої, честі нашої.

Тиску ніякого немає, але є бажання, і не тільки центру, а багатьох республік підписати його якомога швидше. Були такі виступи: «Я сьогодні зараз можу підписати».

Чи є у мене там союзники? Є. Але, щоб в цілому, скажімо, кожна позиція України підтримувалась всіма, або частиною, або кожна позиція Казахстану чи Росії, такого немає.

До Союзу входять зовсім різні республіки. За історією, за рівнем економічного розвитку, за інфраструктурою, за корінням, за національними традиціями. Те, що ми говорили, що ми всі однакові, і що це є радянський народ, і що вже скоро не буде навіть і національних особливостей, це ж була ілюзія і просто брехня.

Є економічно різні умови. Скажімо, республіка виробляє сировину, і республіка виробляє кінцевий продукт. Позиції — різні.

Але є загальна ситуація: давайте негайно, швидше. В чому її небезпечність? По-перше, що це не є реалією, а по-друге, це є шлях до компрометації ще одного документа. Головний шлях до виходу з кризової ситуації — це дати право людям вирішувати самим своє життя. В колективах, в районах, в областях, щоб влада йшла туди, щоб більше її, більше ініціативи, більше прав, можливостей. А все останнє має утворювати Кабінет міністрів тут, а Верховна Рада приймати відповідні закони.

Сподіватися, що підписання договору зразу змінить ситуацію, — оманливо. Це знаєте, у нас все життя було так, що ще немає нічого, а вже пишуть про його переваги, телятко ще далеко, а з довбнею уже стоять.

«Голос України». Леоніде Макаровичу, я хочу повернутися знову до вашого візиту і нагадати, що під час переговорів з прем'єр-міністром він позитивно оцінив зв'язки українського і угорського народу. Але висловив і своє занепокоєння тим, що Радянський Союз не поліпшує відносини з Угорщиною. Ви пам'ятаєте, тоді він сказав, що досі не виводяться радянські війська з Угорщини, що велика заборгованість нашої країни Угорщині. І ще одна була у нього претензія, що Радянський Союз досі не дав оцінки подіям 1956 року. Національні збори Угорщини це вже зробили, а ми затягуємо. Чи була у вас нагода сказати це президенту країни?

Л. М. Кравчук. Нагода була, і я тоді обіцяв і президенту Угорщини, і прем'єр-міністрові, що при зустрічі з президентом передам це занепокоєння і висловлю свою точку зору. Ми маємо події 1956 року оцінити як належить.

Це потрібно і для політики, і щоб більше таке ніколи не повторювалось. Я це все передав Президентові. Він сказав, що це добре, що я таке зробив, і що відповідні доручення ним дані.

Радіо «Київ»: Шановний Голово! Я хотів би ще повернутися до переговорів під Москвою. Чи були позиції щодо забезпечення реального суверенітету, які Україні не вдалося відстояти?

Л. М. Кравчук. Були. Нам не вдалося відстояти пропозицію про систему оподаткування. Ми пропонували, щоб була одноканальна система оподаткування і щоб республіки давали фіксовані платежі Союзові на виконання тих повноважень, які йому будуть делеговані. Тільки дві республіки були на такій позиції, всі інші виступили за багатоканальну систему, тобто за федеральний податок.

Багато позицій були прийняті. Але це далеко не всі, які я ставив на цьому етапі.

«Комсомольское знамя»: Шановний Леоніде Макаровичу! Чи продовжується спілкування на рівні чотирьох і чи можливе виникнення труднощів в роботі підготовчого комітету в поверненні до формули три слов'янські республіки плюс Казахстан, Узбекистан і, можливо, інші?

І друге питання. Якою вам бачиться нова союзна Конституція, ваше особисте ставлення до пропозиції вважати текст нового Союзного договору як нову Союзну Конституцію?

Л. М. Кравчук. Щодо можливості інших союзів в рамках того, що робиться, я думаю, що підготовчий комітет не може стати причиною для утворення інших союзів. Підготовчий комітет нічого не приймає, він тільки узгоджує. Можуть статися певні складності, коли узгоджений текст не буде прийнятий на сесіях Верховних Рад республік. Може так статися. Це не є драматичною ситуацією. Утворення Союзу і не може бути одномоментним. Записано в проекті договору, що Союз відкритий для вступу до нього всіх демократичних держав, які визнають цей договір.

Тепер — друге. Вважаю, що зараз Конституцію Союзу РСР приймати не потрібно. Якщо її приймати, то її мають опрацювати і прийняти органи, заново обрані тими державами, які вступлять в Союз. А на перехідний час Конституцією міг би служити і Договір.

«Вечірній Київ»: Шановний Леоніде Макаровичу! Ми всі досить тривалий час спостерігаємо явище, яке в пресі дістало назву «війни законів». Чи сам факт підписання Союзного договору не вввіллє нові сили у ще недемонтовані вертикальні структури, які ростуть від центру? І чи не буде це означати новий виток «війни законів»?

Л. М. Кравчук. Ми записали в проекті, кажу по пам'яті, що після підписання договору всі структури будуть реформовані і різко зменшена функція галузевих міністерств і т. д. Буде роздержавлена, скажімо, частина, економіки і т. ін., і все це піде вже безпосередньо в підпорядкування колективів.

Передбачається чітке розмежування. Це належить Союзу, а це належить республікам. І є сфери спільного відання, які будуть діяти на основі відповідних механізмів. Якщо ми так зробимо, тоді «війни законів» не буде.

Зараз головною причиною «війни законів» є те, що Президент, Верховна Рада СРСР діють на основі старої Конституції, а ми діємо на основі хоч і старої, але вже реформованої Конституції. І тепер розібратись в усьому цьому вже ніхто не здатний. Тепер може тільки працювати здоровий глузд, щоб не загострити ситуацію.

Інформаційне агентство «Новости»: Дальновидный политик должен быть готов к критическим ситуациям. Сегодня опыт показывает, что подготовка Союзного договора, а также позиция республик может привести к такой ситуации, когда останемся на краю пропасти. Украина, обладая очень мощным потенциалом, должна, наверное, иметь план на случай критической ситуации. Есть ли такой план у правительства и Верховного Совета Украины?

Л. М. Кравчук. Такий аналіз у нас є. Ми маємо точний аналіз: скільки і в чому Україна може самозабезпечити свої потреби. Маємо такий аналіз і такі розрахунки. Ми їх не оголошуємо зараз, тому що немає в цьому ніякої потреби, ми так думаємо. Може, хтось думає по-іншому. Хоча це не є таємницею, я ще раз підкреслюю.

Щодо розвалу. Я розумію органічну єдність політичної структури і економічного життя. Якщо республіка проголосила незалежність і сказала, що вона виходить з Союзу і виходить з усіх економічних його структур, відмовляється від зв'язків і шукає ці зв'язки в інших регіонах — це дійсно є розвал і це крах. Це не треба перебільшувати і применшувати, крах на якийсь час, звичайно, люди завжди знайдуть вихід із становища, такого ще не було в житті, щоб люди загинули, коли вони за хотіли жити самостійно. І ця формула, що знаєте, от як тільки вийдемо і станемо самостійними, нам кінець, вона просто безпідставна. Коли мені кажуть, що Україна, якщо стане незалежною, то загине, то це просто хтось лякає людей, не знаючи, для чого він це робить, і розраховує, що ці люди невігласи. Якщо маленька Албанія або ще хтось може жити самостійно, то чому велика Україна або ще якась республіка не може жити самостійно.

Справа не в тому, може чи не може. А в тому, чи є в цьому зараз потреба, чи є сенс, чи це раціонально, коли весь світ інтегрується, і зараз ідеться про утворення нової Європи, нової співдружності європейської. Ідеться про те, як краще мати такі зв'язки: чи обов'язково через центр, чи може прямо колектив з колективом, республіка з республікою, на взаємовигідних засадах.

Зараз цього ж у нас немає, все робилося і продовжує робитися на волюнтаризмі. хтось встановив ціни адміністративні, хтось запланував, хтось тиск здійснював, щоб це було, економіка наша 70 років, ну якщо не 70, то 65— точно, не жила в умовах нормального об'єктивного розвитку за економічними законами.

І раптом кажемо, ось тепер через рік-два повинні все поправити. Та неможливо цього зробити. Але лякатись того, що хочемо встановити зв'язки на нормальних стосунках, на взаємовигоді, на справедливості, на об'єктивних законах, на інтегруванні в Союзі республік, і в утворенні відповідних структур, економічних, політичних, цивілізованості суспільства, правової держави, правових норм життя. То на користь кожному народові і всім разом.

Суверенітет — це не розвал.

Ти скажи народу правду, все розкрий перед ним, а тоді і його питай, чого він хоче. А якщо 20 років бити в одне місце, а потім питати: що ти хочеш? То він скаже: я вже сам не знаю, що я хочу. Якраз це і зараз інколи робиться.

Все треба зважити, треба переходити в новий порядок дій, мислення і не обдурювати людей. От якщо ми поставимо перед собою святе оце завдання переступити, коли навіть дуже важко, коли аж свербить популізм і хочеться когось обдурити, ти скажи: не можна цього робити. Діяти треба чесно.

Закон Української Радянськ

ПРО ЗАХИСТ ПР

Цей Закон визначає загальні правові, економічні та соціальні основи захисту прав громадян — споживачів продукції (товарів, робіт, послуг) в умовах різноманітності форм власності, товарно-грошових і ринкових відносин у сфері торговельного та інших видів обслуговування.

У Законі вживаються такі поняття:

«споживач» — громадянин, який використовує продукцію для власних потреб;

«покупець» — громадянин, який придбаває продукцію за договором купівлі-продажу;

«замовник» — громадянин, який замовляє роботи або послуги;

«продукція» — товари, роботи, послуги;

«виготовлювач» — підприємство, організація, установа або громадянин, які виробляють продукцію для реалізації;

«виконавець» — підприємство, організація, установа або громадянин, які виконують роботи або надають послуги;

«продавець» — підприємство, організація, установа або громадянин, які реалізують продукцію за договором купівлі-продажу;

«договір» — усна чи письмова угода між споживачем і продавцем (виконавцем) про якість, строки, ціну та інші умови, за якими здійснюються купівля-продаж, роботи та послуги.

Договір може оформлятися квитанцією, товарним чеком або іншими письмовими документами;

«державний стандарт» — державний стандарт Союзу РСР, будівельні норми і правила, державна фармакопея та тимчасові фармакопейні статті на лікувальні засоби;

«нормативно - технічна документація» — стандарт, технічні умови, технічні описи, рецептури та інша документація, що закріплює вимоги до якості продукції, яка підлягає реалізації.

Розділ I. Загальні положення

Стаття 1. Законодавство Української РСР про захист прав споживачів

Законодавство Української РСР про захист прав споживачів складається з цього Закону та інших законодавчих актів Української РСР, що видаються відповідно до нього.

У випадках, прямо зазначених у цьому Законі та інших законодавчих актах, заходи по реалізації прав споживачів можуть регулюватися постановами Кабінету міністрів Української РСР.

Стаття 2. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором, у якому бере участь Українська РСР, установлено інші правила, ніж ті, що є в законодавстві Української РСР про захист прав споживачів, то на території республіки застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ II. Права споживачів та їх захист

Стаття 3. Права споживачів

Усі споживачі, які перебувають на території Української РСР, при придбанні або використанні продукції для задоволення своїх потреб мають право на:

державний захист своїх інтересів;

гарантований рівень споживання;

належну якість продукції, торговельного та інших видів обслуговування;

безпеку продукції;

достовірну інформацію про кількість, якість і асортимент продукції;

відшкодування збитків, заподіяних продукцією неналежної якості, відшкодування шкоди, заподіяної продукцією, небезпечною для життя і здоров'я людей;

звернення до суду та інших уповноважених державних органів за захистом порушених прав;

об'єднання в товариства, спілки та інші громадські формування.

Стаття 4. Державний захист прав споживачів

1. Держава забезпечує громадянам захист їх економічних інтересів як споживачів, надає можливість вільного вибору продукції, а також її виготовлювачів і продавців, одержання знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень при придбанні та використанні продукції відповідно до їх потреб, і гарантує придбання або одержання іншими законними способами продукції в обсягах, що забезпечують рівень споживання, достатній для підтримання нормального здоров'я і життєдіяльності.

2. Державний захист прав громадян як споживачів здійснюють Ради народних депутатів, їх виконавчі та спеціально уповноважені органи, а також суд.

3. Гарантований рівень споживання забезпечується:

стимулюванням виробництва продукції та наданням послуг;

запровадженням при необхідності нормованого розподілу продукції в разі відсутності гарантій її вільного придбання кожним споживачем;

запровадженням компенсаційних виплат і пільг громадянам, які мають доход, нижчий від мінімального прожиткового рівня.

Стаття 5. Право споживача на належну якість продукції

1. Споживач має право вимагати від продавця (виконавця), щоб якість придбаної ним продукції відповідала обов'язковим вимогам державних стандартів, іншої нормативно-технічної документації і договорів.

2. Вимоги до продукції, що підлягають єдиному регулюванню, встановлюються державними органами в межах їх компетенції щодо державних стандартів і є обов'язковими.

Усі вимоги мають передбачати безпеку продукції, охорону здоров'я і життя громадян та охорону навколишнього середовища, а також суміщення і взаємозамінність виробів.

Реалізація інтересів споживачів у нормуванні вимог до якості продукції забезпечується правом участі об'єднань споживачів у розробці державних стандартів та нормативно-технічної документації.

3. Продавець (виконавець) зобов'язаний передати споживачу (покупцю, замовнику) продукцію, яка відповідає за якістю вимогам стандарту, іншої нормативно-технічної документації та умовам договору.

4. Виготовлювач зобов'язаний забезпечувати випуск запасних частин до продукції в обсягах та асортименті за замовленням продавця протягом усього встановленого нормативно-технічною документацією або законодавством строку її служби, а в разі відсутності таких строків — протягом 10 років з моменту зняття продукції з виробництва. Продавець протягом зазначених строків забезпечує наявність необхідних споживачу запасних частин.

Стаття 6. Гарантійні зобов'язання

1. Виготовлювач забезпечує нормальну роботу (застосування, використання) продукції, в тому числі комплектуючих виробів, протягом гарантійного строку, встановленого законодавством, державними стандартами та іншою нормативно-технічною документацією, а в разі їх відсутності — договором.

Гарантійні строки на комплектуючі вироби повинні бути не меншими, ніж гарантійний строк на основний виріб, якщо інше не встановлено законодавством і нормативно-технічною документацією.

2. Усі види продукції повинні мати гарантійний строк. Якщо його не встановлено, слід вважати, що продукція має строк гарантії 18 місяців, який відраховується від дати продажу або, якщо її не вказано, від дати випуску продукції.

Гарантійний строк має зазначатися в паспорті на продукцію або на її етикетці чи в будь-якому іншому документі, що видається споживачеві з продукцією при її продажу.

Для лікувальних і харчових продуктів, а також виробів побутової хімії гарантійним строком слід вважати строк придатності, зазначений на етикетках або в інших документах, що додаються до них при продажу. Строк придатності відраховується від дати виготовлення, яка також має бути вказана на етикетці або в інших документах.

На сезонні товари (одяг, хутряні вироби та інше) гарантійний строк відраховується з початку відповідного сезону, що встановлюється Кабінетом міністрів Української РСР або за його дорученням відповідними державними органами виходячи з місцевих кліматичних умов.

3. При виконанні гарантійних ремонтів гарантійний строк збільшується на час перебування продукції в ремонті.

Зазначений час відраховується з дня звернення споживача з вимогою про усунення недоліків.

4. При обміні товару його гарантійний строк відраховується заново з дня обміну.

Стаття 7. Права споживача в разі придбання ним товару неналежної якості

1. Споживач (покупець) при виявленні недоліків або фальсифікації товару протягом гарантійного або інших строків, встановлених обов'язковими для сторін правилами чи договором, має право за своїм вибором вимагати від продавця або заміни аналогічним товаром належної якості, або відповідного зменшення його купівельної ціни, або безоплатного усунення недоліків товару чи відшкодування витрат покупця на їх виправлення, або розірвання договору та відшкодування збитків, яких він зазнав.

2. Вимоги споживача (покупця), що випливають з пункту 1 цієї статті, пред'являються торговельному підприємству-продавцю за місцем купівлі товару або його представникові за місцем знаходження споживача (покупця).

Функції представників торговельних підприємств-продавців системи державної торгівлі та системи споживчої кооперації виконує будь-яке торговельне підприємство цих систем, що реалізує аналогічні товари.

Торговельні підприємства-продавці, засновані на інших формах власності, самостійно визначають своїх представників.

3. Продавець (його представник) зобов'язаний прийняти товар неналежної якості у споживача.

Доставка товарів продавцю (його представнику) та їх повернення споживачу здійснюються силами і засобами продавця (його представника).

В разі невиконання даного зобов'язання, а також при відсутності продавця (його представника) в місці знаходження споживача доставка і повернення товарів можуть бути здійснені споживачем за їх рахунок.

4. При наявності товару вимога споживача про його заміну підлягає негайному задоволенню, а в разі, коли виникає необхідність перевірки якості, — протягом 14 днів або за домовленістю сторін.

При відсутності товару вимога споживача про заміну підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту відповідної заяви.

5. При пред'явленні споживачем (покупцем) вимоги про безоплатне усунення недоліків товару вони повинні бути усунені протягом 14 днів або за згодою сторін.

На вимогу споживача на час ремонту йому надається (з доставкою) товар аналогічної моделі (марки, типу).

За кожний день затримки виконання вимоги про надання на час ремонту товару аналогічної моделі (марки, типу) та за кожний день затримки усунення недоліків понад встановлений строк (14 днів) споживачу виплачується неустойка в розмірі одного проценту роздрібної ціни товару.

Виготовлювач разом з продавцем на договірній основі передбачають для цього обмінний фонд товарів.

6. Виготовлювач зобов'язаний відшкодувати всі витрати торговельного підприємства, що розглядає претензію споживача (покупця) до виробленого товару.

Торговельне підприємство-продавець товарів зобов'язане в місячний строк відшкодувати торговельному підприємству, що не є продавцем товару, збитки, яких останнє зазнало у зв'язку із задоволенням вимог споживача (покупця), передбачених цією статтею.

7. Вимоги споживача (покупця), передбачені цією статтею, не підлягають задоволенню, якщо продавець (його представник) доведе, що недоліки товару виникли внаслідок порушення споживачем (покупцем) правил користування товаром або його зберігання. Споживач має право брати участь у перевірці якості товару особисто або через свого представника.

Стаття 8. Права замовника в разі порушення виконавцем умов договору про виконання робіт і надання послуг

1. Замовник має право відмовитись від договору про виконання робіт і надання послуг і вимагати відшкодування збитків, якщо виконавець своєчасно не приступає до виконання договору або виконує роботу так повільно, що закінчити її в строк стає явно неможливим.

2. Якщо під час виконання робіт або надання послуг стане очевидним, що вони не будуть виконані згідно з умовами договору, замовник має право призначити виконавцю відповідний строк для усунення недоліків, а в разі невиконання цієї вимоги в призначений строк розірвати договір і вимагати відшкодування збитків або доручити виправлення недоліків третій особі за рахунок виконавця.

3. Якщо виконавець відступив від умов договору, що погіршили виконану роботу (послугу), або допустив інші недоліки у виконаній роботі (послузі), замовник має право за своїм вибором вимагати безоплатного виправлення зазначених недоліків у відповідний строк або відшкодування понесених ним витрат по виправленню своїми засобами недоліків роботи або відповідного зменшення винагороди за роботу (послугу).

4. При наявності у роботах (послугах) істотних відступів від умов договору або інших істотних недоліків замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

Якщо істотні відступи від умов договору або інші істотні недоліки були виявлені в продукції, виготовленій з матеріалу замовника за договором побутового замовлення, замовник має право вимагати за своїм вибором або виготовлення іншої продукції з однорідного матеріалу такої ж якості, або розірвання договору і відшкодування збитків.

5. Якщо виконавець не виконує або неналежно виконує зобов'язання згідно із законом або договором, то він сплачує замовникові неустойку (штраф, пеню), якщо вона передбачена законодавством або договором, і не пізніше місячного строку після виконання завдання або розірвання договору відшкодовує збитки.

Сплата виконавцем неустойки (штрафу, пені), встановленої на випадок прострочення або іншого неналежного виконання зобов'язання, не звільняє його від виконання зобов'язання в натурі.

6. Виконавець не несе відповідальності за недоліки у виконаних роботах або наданих послугах, якщо доведе, що вони виникли з вини самого замовника.

7. Про відступ від умов договору та інші недоліки в роботі, що не могли бути виявлені при звичайному способі її прийняття, замовник зобов'язаний повідомити виконавцеві не
після їх ви
8. Вимоги
дбачені ціє
гають задо
виявлення
гом гарант
строків, уст
вором.
9. Викон
ний протяго
дувати збит
у зв'язку із
ням або пош
прийнятої н
для ви
дання
звільняється
ності, якщо
і технічних
ги виявити
сті речі, пр
замовника д
біт або нада
10. Викон
відальність
яну життю,
йну замовни
у зв'язку з
чей, матеріа
приладів, і
стосувань ч
необхідних
ним робіт ч
незалежно
навцем їх

Ст я 9.
ча на езпе
1. Спожив
гарантію, ш
продукція
ржанням
них, в
них, п
і правил та
них вимог,
небезпеку д
ров'я або з
його майну
протягом
(строку при
ції, визначе
конодавство
стандартами
хнічною до
договором.
2. Проду
недопустимо
якщо її ви
нуче призв
ки для жит
заподіяння
майн
Не уст
продукція п
зняттю з в
плуатації,
лізації, а
дках — в
рненню від
рядку, що
бінетом мін
РСР
актами Укр
3. Рішен
продукції н
зпечною д
в'я і майна

ПОС
Верховної Рад

ПРО ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ В
«ПРО ЗАХИСТ П

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Ввести в дію Закон Української РСР «Про захист прав споживачів» з 1 жовтня 1991 року.

2. Кабінету міністрів Української РСР:

прийняти рішення, необхідні для застосування цього Закону;

привести у відповідність з названим Законом постанови та р
ди Мініст
РСР;

забезпечи
скасування
відомствами
РСР їх нор
тому числі
суперечать
ської РСР
споживачів

м. Київ,

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки

ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

формах власності, самостійно визначають своїх представників.

3. Продавець (його представник) зобов'язаний прийняти товар неналежної якості у споживача.

Доставка товарів продавцю (його представнику) та їх повернення споживачу здійснюються силами і засобами продавця (його представника).

В разі невиконання даного зобов'язання, а також при відсутності продавця (його представника) в місці знаходження споживача доставка і повернення товарів можуть бути здійснені споживачем за їх рахунок.

4. При наявності товару вимога споживача про його заміну підлягає негайному задоволенню, а в разі, коли виникає необхідність перевірки якості, — протягом 14 днів або за домовленістю сторін.

При відсутності товару вимога споживача про заміну підлягає задоволенню у двомісячний строк з моменту відповідної заяви.

5. При пред'явленні споживачем (покупцем) вимоги про безоплатне усунення недоліків товару вони повинні бути усунені протягом 14 днів або за згодою сторін.

На вимогу споживача на час ремонту йому надається (з доставкою) товар аналогічної моделі (марки, типу).

За кожний день затримки виконання вимоги про надання на час ремонту товару аналогічної моделі (марки, типу) та за кожний день затримки усунення недоліків понад встановлений строк (14 днів) споживачу виплачується неустойка в розмірі одного проценту роздрібної ціни товару.

Виготовлювач разом з продавцем на договірній основі передбачають для цього обмінний фонд товарів.

6. Виготовлювач зобов'язаний відшкодувати всі витрати торговельного підприємства, що розглядає претензію споживача (покупця) до виробленого товару.

Торговельне підприємство-продавець товарів зобов'язане в місячний строк відшкодувати торговельному підприємству, що не є продавцем товару, збитки, яких останнє зазнало у зв'язку із задоволенням вимог споживача (покупця), передбачених цією статтею.

7. Вимоги споживача (покупця), передбачені цією статтею, не підлягають задоволенню, якщо продавець (його представник) доведе, що недоліки товару виникли внаслідок порушення споживачем (покупцем) правил користування товаром або його зберігання. Споживач має право брати участь у перевірці якості товару особисто або через свого представника.

Стаття 8. Права замовника в разі порушення виконавцем умов договору про виконання робіт і надання послуг

1. Замовник має право відмовитись від договору про виконання робіт і надання послуг і вимагати відшкодування збитків, якщо виконавець своєчасно не приступає до виконання договору або виконує роботу так повільно, що закінчити її в строк стає явно неможливим.

2. Якщо під час виконання робіт або надання послуг стане очевидним, що вони не будуть виконані згідно з умовами договору, замовник має право призначити виконавцю відповідний строк для усунення недоліків, а в разі невиконання цієї вимоги в призначений строк розірвати договір і вимагати відшкодування збитків або доручити виправлення недоліків третій особі за рахунок виконавця.

3. Якщо виконавець відступив від умов договору, що погіршили виконану роботу (послугу), або допустив інші недоліки у виконаній роботі (послузі), замовник має право за своїм вибором вимагати безоплатного виправлення зазначених недоліків у відповідний строк або відшкодування понесених ним витрат по виправленню своїми засобами недоліків роботи або відповідного зменшення винагороди за роботу (послугу).

4. При наявності у роботах (послугах) істотних відступів від умов договору або інших істотних недоліків замовник має право вимагати розірвання договору та відшкодування збитків.

Якщо істотні відступи від умов договору або інші істотні недоліки були виявлені в продукції, виготовленій з матеріалу замовника за договором побутового замовлення, замовник має право вимагати за своїм вибором або виготовлення іншої продукції з однорідного матеріалу такої ж якості, або розірвання договору і відшкодування збитків.

5. Якщо виконавець не виконує або неналежно виконує зобов'язання згідно із законом або договором, то він сплачує замовникові неустойку (штраф, пеню), якщо вона передбачена законодавством або договором, і не пізніше місячного строку після виконання завдання або розірвання договору відшкодовує збитки.

Сплата виконавцем неустойки (штрафу, пені), встановленої на випадок прострочення або іншого неналежного виконання зобов'язання, не звільняє його від виконання зобов'язання в натурі.

6. Виконавець не несе відповідальності за недоліки у виконаних роботах або наданих послугах, якщо доведе, що вони виникли з вини самого замовника.

7. Про відступ від умов договору та інші недоліки в роботі, що не могли бути виявлені при звичайному способі її прийняття, замовник зобов'язаний повідомити виконавцеві не пізніше трьох діб після їх виявлення.

8. Вимоги замовника, передбачені цією статтею, підлягають задоволенню в разі виявлення недоліків протягом гарантійного чи інших строків, установлених договором.

9. Виконавець зобов'язаний протягом місяця відшкодувати збитки, що виникли у зв'язку із втратою, псуванням або пошкодженням речі, прийнятої ним від замовника для вик[illegible]ання робі[illegible]або надання [illegible]уг. Вико[illegible]ць не звільняється від відповідальності, якщо рівень наукових і технічних знань не дав змоги виявити особливі властивості речі, прийнятої ним від замовника для виконання робіт або надання послуг.

10. Виконавець несе відповідальність за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю або майну замовника, яка виникла у зв'язку з використанням речей, матеріалів, обладнання, приладів, інструментів, пристосувань чи інших засобів, необхідних для виконання ним робіт чи надання послуг, незалежно від знання виконавцем їх властивостей.

Ст[illegible]я 9. Право сп[illegible]вача на[illegible]езпеку продукції.

1. Спочивач має право на гарантію, що придбана ним продукція вироблена з додержанням санітарно-[illegible]гігієнічних, в [illegible] числі р[illegible]логічних, п[illegible]епідемічн[illegible] норм і правил та інших встановлених вимог, що виключають небезпеку для життя і здоров'я або заподіяння шкоди його майну і є безпечною протягом строку служби (строку придатності) продукції, визначеного чинним законодавством, державними стандартами, нормативно-технічною документацією або договором.

2. Продукція вважається недопустимо небезпечною, якщо її використання неминуче призводить до небезпеки для життя і здоров'я або заподіяння шкоди майну громадян.

Не[illegible]устимо небе[illegible]чна продукція підлягає негайному зняттю з виробництва і експлуатації, вилученню з реалізації, а в необхідних випадках — відкликанню, поверненню від споживачів у порядку, що визначається Кабінетом міністрів Української РСР та законодавчими актами Української РСР.

3. Рішення про визнання продукції недопустимо небезпечною для життя, здоров'я і майна громадян приймається Кабінетом міністрів Української РСР або за його дорученням відповідними органами державного управління.

Продукція, небезпечні властивості якої були виявлені в процесі використання і експлуатації, може бути визнана небезпечною і такою, що підлягає зняттю з виробництва і експлуатації, вилученню з реалізації рішенням суду за позовами споживачів або об'єднань споживачів.

4. Продукція, при використанні якої необхідно додержувати спеціальних правил з безпеки, вважається продукцією підвищено небезпечною.

Рішення про віднесення продукції до підвищено небезпечної приймається при розробці стандартів на цю продукцію і відображається в них.

Виготовлювач продукції, віднесеної до підвищено небезпечної, зобов'язаний розробити і довести до відома споживача (покупця) правила її використання, зберігання та утилізації, що виключають небезпеку для життя і здоров'я або заподіяння шкоди його майну.

5. При створенні нової (модернізованої) продукції розроблювач забезпечує проведення державної експертизи її проекту на безпеку для життя, здоров'я і майна громадян, а також навколишнього середовища.

6. Продукція, в державних стандартах на яку є вимоги щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я людей, їх майна, а також охорони навколишнього середовища, підлягає обов'язковій сертифікації в установленому порядку. Реалізація та використання такої продукції в Українській РСР, а також її імпорт без сертифіката, що підтверджує відповідність продукції вказаним вимогам державних стандартів, забороняється. Програму робіт по організації проведення сертифікації продукції і строки її виконання затверджує Кабінет міністрів Української РСР.

7. Виготовлювач, виконавець та продавець за незабезпечення вимог щодо безпеки життя і здоров'я людей, їх майна та навколишнього середовища несуть відповідальність відповідно до статей 7, 8, 10 цього Закону та інших норм чинного законодавства.

8. Виготовлювач зобов'язаний інформувати споживача про можливий ризик і про безпечне використання продукції за допомогою прийнятих у міжнародній практиці позначок.

9. Для продукції, використання якої понад встановлений строк є небезпечним для життя і здоров'я громадян або навколишнього середовища, встановлюються строки служби (строки придатності), за межами яких її використання заборонено. Ці вимоги можуть поширюватися як на виріб у цілому, так і на окремі його частини.

Виготовлювач повинен попереджати споживача про наявність встановленого строку служби, строку придатності продукції або її частини, необхідні умови її використання та можливі наслідки, якщо ці вимоги не виконуватимуться.

Стаття 10. Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну продукцією неналежної якості

1. Шкода, заподіяна життю, здоров'ю або майну споживача (покупця) продукцією, що містить конструктивні, виробничі, рецептурні або інші недоліки, підлягає відшкодуванню в повному обсязі, якщо законодавством не передбачено більш високої міри відповідальності.

2. Право вимагати відшкодування заподіяної шкоди визначається за потерпілим споживачем (покупцем) незалежно від того, перебував він чи не перебував у договірних відносинах з особою (виготовлювачем, продавцем, виконавцем), яка заподіяла шкоду.

3. Відповідальність перед споживачем (покупцем) за шкоду, зазначену в пункті 1 цієї статті, несуть продавець продукції та виготовлювач, який не є її продавцем.

4. При винесенні судом рішення про відшкодування заподіяної продукцією шкоди, вказаної в пункті 1 цієї статті, розглядається також питання про вилучення з обороту та вжиття виготовлювачем і продавцем заходів до припинення реалізації всієї партії продукції, до якої належить виріб, що заподіяв шкоду.

Порядок вилучення з обороту партій продукції неналежної якості встановлюється Кабінетом міністрів Української РСР або відповідними органами державного управління.

5. Шкода, заподіяна життю, здоров'ю або майну споживача (покупця), підлягає відшкодуванню, якщо вона настала протягом передбачених стандартами або іншими нормативно-технічними документами строків служби продукції, а в разі відсутності їх — протягом 10 років з моменту виготовлення продукції.

Стаття 11. Право споживача на інформацію про продукцію

1. Споживач (покупець) має право на одержання необхідної та достовірної інформації про асортимент, ціни, споживчі властивості продукції, яка його цікавить, умови її придбання, гарантійні зобов'язання, дані про виготовлювача, дату виготовлення, а також про способи і правила її використання та зберігання.

2. Інформація, передбачена в пункті 1 цієї статті, доводиться до відома споживача (покупця) продавцем, виготовлювачем, виконавцем у технічній документації, що

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

ПРО ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ В ДІЮ ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР «ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ»

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Ввести в дію Закон Української РСР «Про захист прав споживачів» з 1 жовтня 1991 року.

2. Кабінету міністрів Української РСР:

прийняти рішення, необхідні для застосування цього Закону;

привести у відповідність з названим Законом постанови та розпорядження Ради Міністрів Української РСР;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами і відомствами Української РСР їх нормативних актів, у тому числі інструкцій, що суперечать Закону Української РСР «Про захист прав споживачів»;

створити в республіці спеціальний державний орган по захисту прав споживачів;

при подальшій роботі над законопроектами передбачати захист прав та інтересів громадян як споживачів в інших сферах життєдіяльності людини.

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

м. Київ, 12 травня 1991 року.

ГОЛОС України

…ої Соціалістичної Республіки

…АВ СПОЖИВАЧІВ

…ще трьох діб
…ння.
…овника, пере-
…ттею, підля-
…нню в разі
…іків протя-
…го чи інших
…ених дого-
… зобов'яза-
…сяця відшко-
…що виникли
…тою, псуван-
…кенням речі,
…д замовника
…обі… або на-
…ко… ць не
…відповідаль-
…нь наукових
… не дав змо-
…ві властиво-
…тої ним від
…конання ро-
…послуг.
… несе відпо-
…оду, заподі-
…в'ю або ма-
…ика виникла
…станням ре-
…обладнання,
…ентів, при-
…их засобів,
… виконання
…ння послуг,
…ання вико-
…востей.
…во сп… ва-
…дукції
…є право на
…дбана ним
…ена з доде-
…рно-гігієніч-
…р… логіч-
…ічних норм
… встановле-
…виключають
…ття і здо-
…ння шкоди
… безпечною
…у служби
…ті) продук-
…чинним за-
…державними
…мативно-те-
…ацією або
…вважається
…ебезпечною,
…ання неми-
…до небезпе-
…оров'я або
… майну гро-
… небе…чна
… негайному
…цтва і екс-
…ню з реа-
…дних випа-
…нню, пове-
…вачів у по-
…ається Ка-
… Українсь-
…онодавчими
…ї РСР.
… визнання
…тимо небе-
…ття, здоро-
…дян прий-

мається Кабінетом міністрів Української РСР або за його дорученням відповідними органами державного управління.

Продукція, небезпечні властивості якої були виявлені в процесі використання і експлуатації, може бути визнана небезпечною і такою, що підлягає зняттю з виробництва і експлуатації, вилученню з реалізації рішенням суду за позовами споживачів або об'єднань споживачів.

4. Продукція, при використанні якої необхідно додержувати спеціальних правил з безпеки, вважається продукцією підвищено небезпечною.

Рішення про віднесення продукції до підвищено небезпечної приймається при розробці стандартів на цю продукцію і відображається в них.

Виготовлювач продукції, віднесеної до підвищено небезпечної, зобов'язаний розробити і довести до відома споживача (покупця) правила її використання, зберігання та утилізації, що виключають небезпеку для життя і здоров'я або заподіяння шкоди його майну.

5. При створенні нової (модернізованої) продукції розроблювач забезпечує проведення державної експертизи її проекту на безпеку для життя, здоров'я і майна громадян, а також навколишнього середовища.

6. Продукція, в державних стандартах на яку є вимоги щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я людей, їх майна, а також охорони навколишнього середовища, підлягає обов'язковій сертифікації в установленому порядку. Реалізація та використання такої продукції в Українській РСР, а також її імпорт без сертифіката, що підтверджує відповідність продукції вказаним вимогам державних стандартів, забороняється. Програму робіт по організації проведення сертифікації продукції і строки її виконання затверджує Кабінет міністрів Української РСР.

7. Виготовлювач, виконавець та продавець за незабезпечення вимог щодо безпеки життя і здоров'я людей, їх майна та навколишнього середовища несуть відповідальність відповідно до статей 7, 8, 10 цього Закону та інших норм чинного законодавства.

8. Виготовлювач зобов'язаний інформувати споживача про можливий ризик і про безпечне використання продукції за допомогою прийнятих у міжнародній практиці позначок.

9. Для продукції, використання якої понад встановлений строк є небезпечним для життя і здоров'я громадян або навколишнього середовища, встановлюються строки служби (строки придатності), за межами яких її використання заборонено. Ці вимоги можуть поширюватися як на виріб у цілому, так і на окремі його частини.

Виготовлювач повинен попереджати споживача про наявність встановленого строку служби, строку придатності продукції або її частини, необхідні умови її використання та можливі наслідки, якщо ці вимоги не виконуватимуться.

Стаття 10. Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну продукцією неналежної якості

1. Шкода, заподіяна життю, здоров'ю або майну споживача (покупця) продукцією, що містить конструктивні, виробничі, рецептурні або інші недоліки, підлягає відшкодуванню в повному обсязі, якщо законодавством не передбачено більш високої міри відповідальності.

2. Право вимагати відшкодування заподіяної шкоди визначається за потерпілим споживачем (покупцем) незалежно від того, перебував він чи не перебував у договірних відносинах з особою (виготовлювачем, продавцем, виконавцем), яка заподіяла шкоду.

3. Відповідальність перед споживачем (покупцем) за шкоду, зазначену в пункті 1 цієї статті, несуть продавець продукції та виготовлювач, який не є її продавцем.

4. При винесенні судом рішення про відшкодування заподіяної продукцією шкоди, вказаної в пункті 1 цієї статті, розглядається також питання про вилучення з обороту та вжиття виготовлювачем і продавцем заходів до припинення реалізації всієї партії продукції, до якої належить виріб, що заподіяв шкоду.

Порядок вилучення з обороту партій продукції неналежної якості встановлюється Кабінетом міністрів Української РСР або відповідними органами державного управління.

5. Шкода, заподіяна життю, здоров'ю або майну споживача (покупця), підлягає відшкодуванню, якщо вона настала протягом передбачених стандартами або іншими нормативно-технічними документами строків служби продукції, а в разі відсутності їх — протягом 10 років з моменту виготовлення продукції.

Стаття 11. Право споживача на інформацію про продукцію

1. Споживач (покупець) має право на одержання необхідної та достовірної інформації про асортимент, ціни, споживчі властивості продукції, яка його цікавить, умови її придбання, гарантійні зобов'язання, дані про виготовлювача, дату виготовлення, а також про способи і правила її використання та зберігання.

2. Інформація, передбачена в пункті 1 цієї статті, доводиться до відома споживача (покупця) продавцем, виготовлювачем, виконавцем у технічній документації, що додається до кожної одиниці продукції, а також маркіруванням і позначенням цін, етикетуванням продукції або іншим способом розкриття її споживчих властивостей та якісних характеристик, прийнятих в окремих сферах обслуговування споживачів.

3. Якщо подання недостовірної або недостатньо повної інформації про реалізовувану продукцію викликало:

придбання продукції, яка не має необхідних споживачеві (покупцеві) властивостей, споживач (покупець) має право розірвати договір і вимагати відшкодування завданих йому збитків;

неможливість використання придбаної продукції за призначенням, споживач (покупець) має право вимагати надання зазначеної інформації не пізніш як у місячний строк з дня звернення. Якщо інформацію в обумовлений строк не буде надано, споживач (покупець) має право розірвати договір і вимагати відшкодування збитків.

4. Збитки, завдані споживачеві (покупцеві) продукцією, придбаною в результаті недобросовісної реклами, підлягають відшкодуванню винною особою в повному обсязі.

5. При розгляді вимог споживача (покупця) про відшкодування збитків, завданих недостовірною або недостатньо повною інформацією про продукцію чи недобросовісною рекламою, необхідно виходити з припущення про відсутність у споживача (покупця) спеціальних знань про властивості й характеристики продукції, що придбавається.

6. Держава та продавець створюють умови для набуття споживачами необхідних знань з питань реалізації їх прав.

Стаття 12. Обов'язки виготовлювача по маркіруванню продукції

1. Продукція, що випускається підприємством, незалежно від форм власності, повинна мати виробничу марку і зареєстрований у встановленому порядку товарний знак.

2. Виробнича марка включає в себе найменування виготовлювача, його місцезнаходження, позначення державного стандарту або технічних умов, яким відповідає виготовлена продукція.

3. Продукція, виготовлена громадянином, який займається індивідуальною трудовою діяльністю, повинна мати етикетку із зазначенням номера патенту та найменування органу, що його видав.

Стаття 13. Права споживача (покупця, замовника) у сфері торговельного та інших видів обслуговування

1. За всіма громадянами рівною мірою визнається право на задоволення їх потреб у сфері торговельного та інших видів обслуговування. Встановлення будь-яких переваг, прямих або непрямих обмежень прав споживачів (покупців, замовників) не допускається.

2. Споживач (покупець, замовник) має право на вільний вибір товарів і послуг у зручний для нього час.

Продавець (виконавець) зобов'язаний всіляко сприяти споживачеві (покупцеві, замовникові) у вільному виборі товарів і послуг.

Забороняється спонукання споживача (покупця, замовника) до придбання товарів і послуг неналежної якості або непотрібного йому асортименту.

3. Продавець (виконавець) зобов'язаний подати споживачеві (покупцеві, замовникові) достовірну і наочну інформацію про найменування та приналежність свого підприємства.

4. Споживач (покупець) має право на перевірку якості, комплектності, міри, ваги та ціни придбаних товарів, демонстрацію їх зручності, а також навчання безпечного та правильного їх використання. Продавець зобов'язаний в цих випадках надати йому контрольно-вимірювальні прилади, документи про ціну товарів, а при необхідності — сприяти направленню товару на експертизу.

5. При порушенні прав споживача (покупця, замовника) на підприємствах сфери торговельного та інших видів обслуговування продавець (виконавець) і персонал цих підприємств несуть відповідальність, встановлену законодавством.

Стаття 14. Право споживача (покупця) на обмін товарів належної якості

Споживач (покупець) має право протягом 14 днів (не враховуючи дня купівлі) з моменту придбання товару належної якості безплатно замінити або повернути його продавцю, якщо товар не задовольняє його з будь-яких причин.

Обов'язковою умовою обміну (повернення) товару є збереження його товарного вигляду, споживчих властивостей, пломб або товарних ярликів, товарного або касового чеку, виданого споживачеві (покупцеві) продавцем разом з проданим товаром. Для розфасованих товарів обов'язковою умовою обміну (повернення) є цілісність упаковки.

Перелік товарів, що не підлягають обміну (поверненню) на підставах, зазначених у цій статті, затверджується Кабінетом міністрів Української РСР.

У разі, коли аналогічний товар відсутній у продажу на момент обміну, споживач (покупець) має право або придбати будь-які інші товари з наявного асортименту з відповідним перерахуванням вартості, або одержати назад гроші у розмірі вартості товару, або здійснити обмін товару на аналогічний при першому ж надходженні відповідного товару в продаж. Продавець зобов'язаний в день надходження товару у продаж повідомити споживача (покупця), який вимагає обміну товару.

Стаття 15. Недійсність умов договорів, що обмежують права споживача (покупця)

Умови договору, що обмежують права споживача (покупця) порівняно з правами, встановленими законом або типовим договором, визнаються недійсними. Якщо в результаті застосування умов договору, що обмежують права, споживачеві (покупцеві) було завдано збитків, то вони повинні бути відшкодовані виготовлювачем (продавцем) у повному обсязі.

Споживач (покупець) має також право на відшкодування збитків, завданих йому виготовлювачем (продавцем), у зв'язку з використанням останнім переваг свого становища у виробничій чи торговельній діяльності.

Стаття 16. Судовий захист прав споживачів

У разі відмови від задоволення вимог споживачів, передбачених статтями 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14 і 15 цього Закону, спір розв'язується судом у порядку, встановленому законодавством.

При задоволенні вимог споживача суд, крім того, вирішує питання про додаткову грошову компенсацію за заподіяну споживачеві моральну шкоду.

Розділ III. Об'єднання споживачів

Стаття 17. Об'єднання споживачів

З метою захисту своїх прав та інтересів громадяни Української РСР мають право створювати на добровільній основі об'єднання споживачів.

Споживачі можуть об'єднуватись у товариства, спілки, асоціації та інші місцеві і республіканські громадські формування.

Об'єднання споживачів діють відповідно до статутів, що приймаються загальними зборами їх членів або зборами уповноважених об'єднань споживачів, і можуть бути юридичними особами.

Об'єднання споживачів є громадськими організаціями, що здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства Української РСР.

Держава підтримує діяльність об'єднань споживачів.

Стаття 18. Права об'єднань споживачів

Об'єднання споживачів мають право:

здійснювати контроль за додержанням прав громадян як споживачів;

вивчати споживчі якості продукції, попит на неї, проводити опитування населення для виявлення громадської думки про якість продукції, що випускається і реалізується, та ціни на неї;

проводити незалежну експертизу та випробування продукції;

знайомитись в державних та господарських органах з інформацією, необхідною для здійснення статутної діяльності;

разом з відповідними державними органами здійснювати контроль за якістю продукції, торговельного та інших видів обслуговування, застосуванням цін;

організовувати юридичну і консультаційну допомогу споживачам;

брати участь у розробці державних стандартів, що встановлюють вимоги до якості продукції;

представляти і захищати інтереси споживачів в органах державного управління та місцевого самоврядування і брати участь у розробці та обговоренні відповідних законопроектів та інших нормативних актів;

вносити в органи державного управління і підприємствам пропозиції про заходи щодо підвищення якості продукції, про тимчасове зупинення випуску та реалізації продукції, яка не відповідає встановленим вимогам до якості, про припинення виробництва, вилучення з реалізації та продажу продукції, що є небезпечною для життя, здоров'я та майна громадян або завдає шкоди навколишньому середовищу, а також про скасування цін, установлених на порушення чинного законодавства;

захищати в судовому порядку права громадян як споживачів;

вносити в правоохоронні органи та органи державного управління матеріали про притягнення до відповідальності осіб, винних у випуску та реалізації неякісної продукції;

мати свої друковані видання, учбові центри, лабораторії та інші підрозділи для здійснення статутної діяльності;

інформувати громадськість щодо прав та інтересів споживачів;

розвивати міжнародне співробітництво у галузі захисту прав та інтересів споживачів.

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

м. Київ.
12 травня 1991 року.

…ОВА

…країнської РСР

… ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР … СПОЖИВАЧІВ»

…ження Ра-
…країнської
…регляд і
…рствами і
…країнської
…х актів, у
…кцій, що
…у Україн-
…хист прав

створити в республіці спеціальний державний орган по захисту прав споживачів;

при подальшій роботі над законопроектами передбачати захист прав та інтересів громадян як споживачів в інших сферах життєдіяльності людини.

…олова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

…ня 1991 року.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про призначення Міністра у справах молоді і спорту Української РСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити тов. **Борзова** Валерія Пилиповича Міністром у справах молоді і спорту Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ
6 червня 1991 року.

БОРЗОВ
Валерій Пилипович

Валерій Пилипович Борзов народився у 1949 році, росіянин, член КПРС з 1972 року, освіта вища — в 1971 році закінчив Київський державний інститут фізичної культури, в 1973 році — Саратовське вище військове командне училище імені Ф. Е. Дзержинського МВС СРСР, за фахом викладач-тренер. Кандидат педагогічних наук.

З 1969 року одночасно з навчанням в аспірантурі Київського державного інституту фізичної культури працював інструктором, старшим тренером спортивної команди управління внутрішніх військ МВС СРСР по Українській РСР і Молдавській РСР. З 1979 року — заступник завідуючого відділом спортивної і оборонно-масової роботи ЦК ЛКСМ України, з 1980 року — секретар ЦК ЛКСМ України. В 1986 році був призначений заступником голови Державного комітету УРСР по фізичній культурі і спорту.

З 1990 року — голова Державного комітету Української РСР у справах молоді, фізичної культури та спорту.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про призначення Міністра статистики Української РСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити тов. **Борисенка** Миколу Івановича Міністром статистики Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ
6 червня 1991 року.

БОРИСЕНКО
Микола Іванович

Микола Іванович Борисенко, 1935 року народження, член КПРС з 1961 року, освіта вища — в 1957 році закінчив Київський державний університет імені Т. Г. Шевченка, за фахом економіст.

Трудову діяльність розпочав у 1958 році економістом статистичного управління Івано-Франківської області. З 1958 по 1968 рік працював на профспілковій та партійній роботі в м. Києві. З 1968 року — начальник підвідділу — заступник начальника відділу, начальник відділу Держплану УРСР. З 1975 року — заступник завідуючого відділом планових і фінансових органів, економічним відділом ЦК Компартії України.

У серпні 1987 року призначений першим заступником голови, а в грудні — головою Державного комітету УРСР по статистиці.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про призначення Міністра у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС Української РСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити тов. **Готовчиця** Георгія Олександровича Міністром у справах захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ
6 червня 1991 року.

ГОТОВЧИЦЬ
Георгій Олександрович

Георгій Олександрович Готовчиць, 1935 року народження, українець, член КПРС з 1961 року, освіта вища — в 1958 році закінчив Одеський політехнічний інститут, за фахом інженер-механік.

Трудову діяльність розпочав у 1958 році на бердичівському заводі «Прогрес» Житомирської області інженером - наладчиком, потім був завідуючим вимірювальною лабораторією, заступником начальника механоенергетичного відділу, з 1963 року — головним енергетиком. Обирався секретарем партійного комітету цього заводу. З 1970 року — другий, перший секретар Бердичівського міськкому партії, з 1978 року — заступник голови Житомирського облвиконкому. В 1990 році обирається першим заступником голови цього облвиконкому.

У 1990 році призначається головою Державного комітету Української РСР по захисту населення від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про призначення Міністра закордонних справ Української РСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити тов. **Зленка** Анатолія Максимовича Міністром закордонних справ Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ
6 червня 1991 року.

ЗЛЕНКО
Анатолій Максимович

Анатолій Максимович Зленко, 1938 року народження, українець, член КПРС з 1962 року, освіта вища — в 1967 році закінчив Київський державний університет імені Т. Г. Шевченка.

На дипломатичній роботі з 1967 року — в Міністерстві закордонних справ Української РСР та за кордоном. У 1967 — 1973 роках — аташе, другий секретар відділу міжнародних організацій, з 1973 року — співробітник Секретаріату ЮНЕСКО, з 1979 року — відповідальний секретар Комісії УРСР у справах ЮНЕСКО, з 1983 року — постійний представник УРСР при ЮНЕСКО. З 1987 року — заступник міністра, з 1989 року — перший заступник міністра закордонних справ УРСР.

У 1990 році призначається міністром закордонних справ Української РСР.

Має ранг надзвичайного і повноважного посла СРСР.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про призначення Міністра народної освіти Української РСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити тов. **Зязюна** Івана Андрійовича Міністром народної освіти Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ
6 червня 1991 року.

ЗЯЗЮН
Іван Андрійович

Іван Андрійович Зязюн, 1938 року народження, українець, член КПРС з 1959 року. Освіта вища — в 1964 році закінчив Київський державний університет імені Т. Г. Шевченка, за фахом історик-філософ. Доктор філософських наук, професор. З 1989 року дійсний член Академії педагогічних наук СРСР.

Трудову діяльність розпочав у 1955 році завідуючим клубом. З 1956 по 1959 рік — учень, вихователь гірничопромислового училища в м. Свердловську Луганської області. Після закінчення університету з 1964 по 1966 рік — асистент кафедри марксизму-ленінізму Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, потім два роки вчився в аспірантурі Київського державного університету, а після аспірантури до 1970 року працював старшим викладачем кафедри філософії Дніпропетровського сільськогосподарського інституту. З 1970 року — старший викладач, доцент Київського театрального інституту імені І. Карпенка-Карого. З 1975 року — ректор Полтавського педагогічного інституту.

У 1990 році призначається міністром народної освіти Української РСР.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про призначення Міністра енергетики і електрифікації Української РСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити тов. **Склярова** Віталія Федоровича Міністром енергетики і електрифікації Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ
6 червня 1991 року.

СКЛЯРОВ
Віталій Федорович

Віталій Федорович Скляров народився в 1935 році, росіянин, член КПРС з 1962 року, освіта вища — в 1957 році закінчив Новочеркаський політехнічний інститут, за фахом інженер - електрик.

Після закінчення інституту по 1976 рік працював у Луганській області начальником зміни електроцеху, черговим інженером електростанції, виконуючим обов'язки заступника начальника електроцеху, головним інженером та директором електростанції. З 1976 року — генеральний директор виробничого енергетичного об'єднання «Київенерго», з 1977 року — перший заступник міністра енергетики і електрифікації УРСР.

У 1982 році призначений міністром енергетики і електрифікації УРСР.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про призначення Міністра лісового господарства Української РСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити тов. **Самоплавського** Валерія Івановича Міністром лісового господарства Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ
6 червня 1991 року.

САМОПЛАВСЬКИЙ
Валерій Іванович

Валерій Іванович Самоплавський, 1952 року народження, українець, член КПРС з 1979 року, освіта вища — в 1974 році закінчив Українську сільськогосподарську академію, за фахом інженер лісового господарства.

Після закінчення сільськогосподарської академії працював у Київській та Житомирській областях помічником лісничого, лісничим, головним лісничим та директором лісгоспзагу. З 1985 року — головний інженер, начальник Житомирського обласного управління лісового господарства.

У квітні 1987 року призначений міністром лісового господарства Української РСР.

Народний депутат СРСР.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про призначення Міністра культури Української РСР

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити тов. **Хоролець** Ларису Іванівну Міністром культури Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ
6 червня 1991 року.

ХОРОЛЕЦЬ
Лариса Іванівна

Лариса Іванівна Хоролець, народилася в 1948 році, українка, член КПРС з 1984 року, освіта вища — у 1970 році закінчила Київський інститут театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого, за фахом артистка драми і кіно.

Трудову діяльність розпочала в 1970 році актрисою літературного театру при Спілці письменників України. З 1973 року — артистка Київського академічного українського драматичного театру імені Івана Франка. З 1977 року — член Спілки письменників СРСР. Драматург, автор п'єс і сценаріїв. Працює на Українському телебаченні і радіо, в Укртелефільмі.

В 1988 році їй присвоєно звання народної артистки Української РСР.

Голова Фонду національного відродження.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про голову Правління Національного банку України

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Призначити **Матвієнка** Володимира Павловича головою Правління Національного банку України.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ 6 червня 1991 року.

МАТВІЄНКО
Володимир Павлович

Володимир Павлович Матвієнко народився в 1938 році, українець, член КПРС з 1962 року, освіта вища — у 1959 році закінчив Київський фінансово-економічний інститут, за фахом економіст, кандидат економічних наук.

Після закінчення інституту працював у Донецькій та Дніпропетровській областях кредитним інспектором, ревізором, керуючим відділенням, заступником керуючого Донецькою обласною конторою, керуючим Дніпропетровською обласною конторою Будбанку СРСР.

З 1979 року — заступник керуючого, керуючий Українською республіканською конторою Будбанку СРСР, а з 1987 року — голова правління Українського республіканського банку Промбудбанку СРСР.

ПОСТАНОВА
Верховної Ради Української РСР

Про голову Комісії Верховної Ради Української РСР з питань гласності та засобів масової інформації

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Обрати головою Комісії Верховної Ради Української РСР з питань гласності та засобів масової інформації народного депутата Української РСР **Списа** Миколу Михайловича, увільнивши від цих обов'язків народного депутата Української РСР **Правденка** Сергія Макаровича у зв'язку з затвердженням його головним редактором газети «Голос України».

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ 6 червня 1991 року.

ГРА В ОДНІ ВОРОТА,

або Як у Роздольному борються з правдою

ХТО МАЄ ІНШУ ТОЧКУ ЗОРУ, ЗАЗНАЄ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ У НАЙКРАЩИХ ТРАДИЦІЯХ «ПОЛЮВАННЯ НА ВІДЬОМ».

Усе почалося просто. За два тижні до першотравневих свят до мене як до народного депутата України звернувся із заявою лікар Роздольненської центральної районної лікарні Анатолій Ємельянов. У ній говорилося, що лікар оголошує політичну голодовку на знак протесту проти роботи Л. Рябики, голови Роздольненських районної ради і райвиконкому, ще й першого секретаря райкому партії на громадських засадах. Принциповий виборець А. Ємельянов вбачав у цьому порушення статті 42 Закону УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів і місцеве самоврядування».

20 квітня цього року я надіслав запити до Верховних Рад Кримської АРСР і УРСР з проханням роз'яснити положення Закону і повідомив райраду, що таке сумісництво не є законним.

Невдовзі я одержав відповідь від Верховної Ради України. М. Гришко, голова Комісії парламенту у питаннях діяльності Рад народних депутатів, розвитку місцевого самоврядування, повідомив: «...у статті 42 Закону однозначно вказано, що суміщення обов'язків голови Ради з посадами в громадських органах не допускається».

Нібито все зрозуміло. Та Л. Рябика мені відповів: ви, мовляв, там у парламенті закони приймаєте, а роз'яснень не дасте, ось комуністи району й обрали мене першим секретарем райкому партії на громадських засадах, і я буду виконувати їхню волю, а зарплату одержувати в Раді.

Однак лікар Ємельянов з «наївністю» комуністів не погодився. До нього приєднався народний депутат парламенту Кримської АРСР, завввідділом місцевої газети І. Ходикін, і 1 травня вони дійсно оголосили у центрі Роздольного політичну голодовку, почали збирати підписи жителів під свою вимогою. 2 травня Л. Рябика підійшов до голодуючих і запросив їх до райкому на зустріч-співбесіду. Згоди дійшли на таких умовах: І. Ходикін та А. Ємельянов голодовку припиняють, а голова райради після офіційних відповідей з парламентів на першому ж пленумі райкому виконає вимоги Закону. А ще була домовленість, що обидві сторони утримаються від будь-яких подальших дій.

Здавалося б, конфлікт вичерпано. Та насправді все вийшло зовсім інакше. 7 травня місцева партрадянська газета «Авангард» надрукувала статтю «У полоні особистих амбіцій», в якій учасників голодовки звинуватили в усіх смертних «гріхах»: від погіршення соціально-економічного становища в районі до «дестабілізації обстановки» з метою заробити політичний капітал. А рикошетом вдарили й по мені. Мовляв, парламентарій Гаврилов замість того, щоб підтримувати закони, підтримує «деструктивні сили», вдається до неконституційних засобів тиску на конституційну волю комуністів.

ГОЛОВА РАЙРАДИ І РАЙВИКОНКОМУ, ПЕРШИЙ СЕКРЕТАР РАЙКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ Л. РЯБИКА ТВЕРДО ПЕРЕКОНАНИЙ, ЩО ЗАКОН, ЯК ДИШЛО...

А на день раніше відбулися збори радянського, партійного, господарського, профспілкового і комсомольського активу району. Із доповіддю «Про політичну обстановку в районі» виступив сам Л. Рябика. У діях голодуючих він вбачав одне, а саме прагнення... «вбити клин між райкомом партії і райрадою, дестабілізувати обстановку в районі за ширмою борців за інтереси людей, забезпечити власний добробут і амбіції». (Так у газеті «Авангард» за 18 травня 1991 року, — **А. Г.**). Мене ж особисто, як і депутата І. Ходикіна, секретар-голова звинуватив у тому, що я... повинен був звернутися за роз'ясненням до парламентів і не зробив цього. «Певно, конституційний шлях розв'язання спірних питань їх не влаштовував», — констатував Л. Рябика. Що це, м'яко кажучи, неправда, говорити зайве.

Не відстали від лідера й інші учасники зборів. Той же «Авангард» доніс до роздольненців ось такі «перли» гнівного засудження. О. Шевченко, управляючий районного транспортного підприємства: «Найганебніше в цій голодовці — це збирання підписів дітей 7—8-х класів. Агітували за це й окремі вчителі. Певен, райвно не залишить це без уваги, дасть свою оцінку. Могли б краще спрацювати й працівники міліції». В. Павлов, голова виконкому Руч'ївської сільради: «Коли обирали депутатом Верховної Ради УРСР А. Гаврилова, я думав, що від нього буде користь для району. Але він пішов не тим шляхом, розчарував мене як виборця. Вважаю, що пора дати його діям оцінку». Н. Козаченко, голова ради секретарів первинних парторганізацій: «Вважаю, що А. Гаврилов, І. Ходикін та інші, організувавши голодовку, порушили закон, хоча самі вимагають його додержання. Ми не маємо права мовчати або погоджуватися з тими, у кого в боротьбі за владу затьмарився розум».

І хоча, на думку Н. Козаченка, розум у мене затьмарений, я все-таки здогадався написати статтю, в якій пояснив свою позицію як народного депутата України, і відніс її до того ж «Авангарду». Але редактор газети А. Лашевич простодушно відповів, що... Л. Рябика наказав і на гарматний постріл не підпускати мене до сторінок газети. Згодом редактор пішов у відпустку і я звернувся з аналогічним проханням уже до його заступника В. Перфильєва. І почув те ж саме. Аналогічна ситуація вийшла і з обласною газетою «Крымская правда»: надрукуватися мені відмовили.

Я не здавався, і тоді Перфильєв пообіцяв: нехай надійде офіційна відповідь з парламенту України, тоді, мовляв, подивимося. Коли ж відповідь М. Гришка надійшла, то заступник редактора «подивився» і... знову відмовив. А привід знайшов такий, що хоч стій, хоч падай: мовляв, лист прийшов на ім'я депутата А. Гаврилова, не на райраду...

Зате рішення зборів об'єднаного активу виконуються на повну котушку. В трудових колективах розгорнулося справжнє цькування і шельмування учасників голодовки, а ті, хто спромігся на іншу точку зору, зазнають переслідувань у кращих традиціях «полювання на відьом». І газета «Авангард» так і не доросла до «інакомислення», продовжує грати в одні ворота.

Хоча, якщо розібратися, то воно й не дивно. Часи змінюються, люди прокидаються до політичної боротьби навіть у нас в Криму, і партійно-радянська номенклатура, як вогню, боїться правди. А вона полягає в тому, що більше трьох тисяч роздольненців, тих, кого учасники зборів активу обізвали «п'яницями» й «неробами», поставили свої підписи під вимогами голодуючих. І серед них були робітники і службовці, пенсіонери і молодь. Люди приходили сім'ями, щоб підтримати протестуючих. Це — по-перше.

По-друге, на висоті виявилася й міліція, яку послали «розібратися» з голодуючими, зірвати плакати, налякати. Працівники міліції ні в що не втручалися, бо акція проходила мирно й спокійно і мала за мету одне: добитися безумовного виконання законів усіма, включаючи й голову-секретаря Л. Рябику.

До речі, про Л. Рябику. Мене особисто він, повторюю, запевняв, що виконає вимоги Закону, коли буде офіційна відповідь. Вона є, тож залишається тільки виконувати обіцянки. В противному разі мені, депутату і комуністу, не залишається нічого іншого, як зняти з себе відповідальність за дії роздольненського партрадянського апарату і висловити недовіру першому секретареві райкому партії. Такі ігри — не для мене.

***Анатолій ГАВРИЛОВ,* народний депутат України, секретар Комісії Верховної Ради УРСР з питань правопорядку та боротьби із злочинністю.**
Роздольне
Кримської АРСР.

КУЛЬТУРА БЕЗ ХАТИ

Київське міське відділення Українського фонду культури виникло в січні 1989 року згідно з постановою Ради Міністрів СРСР і ЦК КПРС «Про створення Радянського фонду культури» від 13 березня 1986 року. Але активно діяти почало задовго до своєї установчої конференції, взявши під опіку воїнів-інтернаціоналістів, учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, народних майстрів, напівзабутих митців України, пам'ятки старовини Києва, національно-культурні товариства.

Непогані у відділення й економічні показники: під його «дахом» створено 8 виробничих підприємств, які щорічно випускають товарів на суму 800 тисяч і надають послуг населенню на 400 тисяч карбованців. Погодьтеся, і це непогано. Особливо, якщо врахувати, що подібна організація не для того створена.

Та, певно, справді ініціатива карається. За дивною логікою наших бюрократів виходить: раз усе в порядку, тож і допомагати не треба. Й успішно не допомагають.

У мене в редакції є кілька цікавих документів. Копії листів Першому секретарю ЦК Компартії України С. Гуренку, першому секретарю Київського міськкому партії А. Корнієнку, заступникові Голови Ради Міністрів України С. Комісаренку, мерові Києва Г. Малишевському, голові Ради у справах релігії при Раді Міністрів УРСР І. Колеснику. У деяких листах — супровідна записка до подарунка — факсимільного перевидання відділенням фонду єдиної в своєму роді книги: творів Пушкіна і Шевченка. У всіх — прохання допомогти з приміщенням для відділення.

Справа в тому, що перебуває воно в комірчині чудового особняка на Печерську, в якому розташувалися кілька організацій, в тому числі й Український фонд культури. У комірчині, так би мовити, у «навальному» вигляді зберігаються картини, витвори народних майстрів, експонати виставок, документація заступника голови відділення В. Тимошенко. Є в ній і свої, нічні, або підпільні, господарі, — нещодавно Віра Петрівна показала мені рушник, який освятив відкриття музею і пам'ятника Шевченку у Канаді, а вдома став «жертвою» мишачого голоду...

На листи — відповідей ніяких. Але в мене є ще один цікавий документ — список приміщень, які становлять певний культурний інтерес як пам'ятники архітектури і старовини і розташовані у центральних районах міста. Тобто саме там, де й повинно бути відділення фонду культури, якщо говорити про відродження культури серйозно, а не черговими гаслами. Об'єднує ці будинки те, що всі вони рішенням Київського міськвиконкому в минулому році передані банкам (комерційному «Інкомбанку» — двоповерховий будинок площею 345 квадратних метрів по Саксаганського, 115-«А», де колись жила Леся Українка); спільним підприємствам (радянсько-бельгійському «Мрія Даві-Дан» — 1180 квадратних метрів у будинку по Старовокзальній, 24; англо-радянському «Фімтек» — 246 квадратних метрів на Чкалова, 62; асоціації по розвитку кооперації «Аркор» — 378 квадратних метрів на Саксаганського, 111; спільному підприємству ВО «Радіотехніка» — 322 квадратних метри на Хрещатику, 15; малому підприємству «АРС» — 480 квадратних метрів на Володимирській, 49 тощо).

Не забули й про апарат, який, як відомо, скрізь безуспішно намагаються виселити з пам'ятників архітектури в центрі. У Києві ж навпаки: для дирекції «Головкиївміськбуду» виділено 320 квадратних метрів на Рогнединській, 4; для залу засідань «Київоблагропромради» — 433 квадратних метри на Червоноармійській, 13; для адміністрації фірми «Емідітех» — 365 квадратних метрів на Кудрявській, 11; оптово-роздрібній конторі Московського району — 603 квадратних метри на Володимирській, 95/42; фінуправлінню — 500 квадратних метрів на Леніна, 26 «Г»; тресту «Київпобутрембуд» — 340 квадратних метрів на Комінтерну, 13/135; апарату тресту «Київшляхбуд» — 438 квадратних метрів на Софіївській, 6; «Київпроекту» — 418 квадратних метрів на Хрещатику, 42.

Ну як, досить? Вибачте, звичайно, за такий довгий перелік, але його можна продовжувати й продовжувати. І це тільки, повторюю, за минулий рік! Всім знайшлося місце, окрім відділення Фонду культури. Хочеш не хочеш, а замислишся над тим, хто ж там сидить у мерії на Хрещатику? Невже вони газет не читають? Чи справді кулик кулика здалеку бачить, і чиновник — чиновника?..

Є тут ще один делікатний нюанс: у приміщенні, де розташована «мишоїдна» комірчина, кілька кімнат займає Товариство тверезості України. Їх «духовний батько» вже пише мемуари, а вони, цікаво, чим там займаються, якщо не можуть тверезо глянути на жалюгідне становище міського відділення Фонду культури? Щось, окрім 20-копійчаної націнки на кожну пляшку вина («на відновлення виноградників»), ніякої особливої діяльності у цьому напрямі не помітно.

Та я, їй-богу, не про те. Про що ви, певно, й без мене здогадалися.

Володимир СКАЧКО, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Зверніть увагу

А Б В Г Д Ж З П Р Т У Ч

БУДЕМ АЗБУКУ ВИВЧАТИ!

Аксіома: підручники для дітей мають бути бездоганними. Брак узагалі-то можна вибачити. Але якщо це стосується навчання дітей, то тут — вибачай, не вибачай, а результат буде один. Черствість душі, глухота дорослих проростуть тим же зіллям, а може, ще й страшнішим. На жаль, це й пожинаємо щодня. Вибухівку ж закладено в безликих підручниках, у хибній методиці шкільної практики.

Варвара Гринько слідом за Ганною Чубач прориває безрадісні бастіони посібників для дітей дошкільного віку своєю «Українською азбукою». Це комплект кольорових листівок. Заохотило поетесу до створення азбуки й підтримало Добровільне товариство любителів книги УРСР.

Варвара Гринько слушно звертається до своєї аудиторії: «З букви А Почнем, малята, Нашу азбуку Вивчати». Справедливо було б ці слова адресувати і вчителям, і батькам, і численним чиновникам від освіти — вивчати азбуку дитячої психології, щоб не калічити їх холодним душем черствості, байдужості. А от так безхитрісно й мудро прилучати до світу, до його непербутніх цінностей. Ключик до цього дуже простий. Він весь — у новій азбуці. Ось як мило звучить буква Т:

Тук-тук-тук,
ток-ток-ток
Вибиває молоток...
Ви ним цвяхи заб'єте—
Схожий він на
букву «Те».

Ціла філософія — в одній лише літері. А їх, звісно, 33. Художниця Світлана Підопригоріна вбрала листівки святково, яскраво. 100 тисяч дітей їх обов'язково полюблять — такий тираж несподіваного видання. За ним будуть й інші — тематичні азбуки, — так пообіцяли в товаристві книголюбів.

Людмила БАРАНЕВИЧ.

Футбол

І ВЖЕ ДВОВЛАДДЯ У ТАБЛИЦІ

У п'ятнадцятому турі чемпіонату СРСР у другій лізі лідери виступали на «чужих» полях, і лише нікопольському «Колосу» вдалося підтвердити своє реноме. В Очакові він довго стримував атаки господарів, а на 83-й хвилині Топчієв покарав футболістів «Маяка» за помилку — 1:0.

А от «Прикарпаття» не зуміло розкрити можливості в Керчі. Та варто віддати належне гравцям «Океану», які дали справжній бій лідерові. А перемогу господарям приніс єдиний гол, забитий на 31-й хвилині Саввіним.

Найбільший рахунок зафіксовано в Білій Церкві, де місцеве «Динамо» грало з шепетівським «Темпом» — 4:1.

Результати інших матчів: «Чайка» — «Приладист» — 0:0, «Закарпаття» — «Шахтар» — 2:1, «Дніпро» — «Стахановець» — 3:1, «Зірка» — «Нафтовик» — 1:1, «Кривбас» — «Кристал» — 2:2, «Карпати» — «Сталь» — 3:0, «Десна» — «Автомобіліст» — 0:0, «Хімік» — «Поділля» — 1:1, «Маяк» (Харків) — «Полісся» — 0:0, СКА — «Верес» — 1:1.

Очолюють турнірну таблицю «Прикарпаття» та «Колос» — по 25 очок. У «Кристала» та «Приладиста» — по 22 очки.

Ярослав СЕРГІЄНКО.

З ВІКІНГАМИ ЖАРТИ ПОГАНІ

ПОРАЗКА збірної Італії у відбірковому матчі чемпіонату Європи від норвежців на їхньому полі — 1:2 дещо перевернула уявлення про співвідношення сил у цій групі. З вікінгами, шанси яких на путівку до фіналу змагання значно зросли, жартувати не слід. Про це мають пам'ятати насамперед футболісти збірної СРСР, якій ще доведеться зіграти в Норвегії 28 серпня. А поки турнірне становище в третій групі таке:

	І	В	Н	П	М	О
СРСР	4	3	1	0	7— 0	7
Норвегія	5	3	1	1	8— 3	7
Італія	5	2	2	1	9— 4	6
Угорщина	6	2	2	2	8— 7	6
Кіпр	6	0	0	6	2—20	0

ЧОТИРНАДЦЯТИЙ тур чемпіонату СРСР у вищій лізі завершував матч ЦСКА — «Торпедо». Армійці не дали суперникові ніяких шансів — 3:1. Тепер лідер наступний свій матч проведе 19 червня в Києві.

Уїк-енд, тобто вихідні

● Тест

ПЕРЕВІРТЕ СЕБЕ

Кожній людині хочеться знати про себе все, та це не всім вдається. Часом самокритичності замало, а самозакоханості — через край. Пропоную тест, можливо, він допоможе розібратися в своєму характері.

1. Чому віддаєте перевагу: книгам і фільмам з вигаданим сюжетом чи навпаки — створеним на справжніх фактах?
2. Чи легко схоплюєтеся вранці за дзвінком будильника?
3. А як вам отакі житейські правила: «Хто не ризикує, той не п'є шампанського» або: «Сім разів відміряй, та один раз відріж».
4. Чи вважаєте, що вдома можна поїсти смачніше, ніж у фешенебельному ресторані?
5. Ви б погодилися на добре оплачувану роботу, але тимчасову, замість спокійної, постійної, втім, менш прибуткової?
6. Ви б хотіли взяти участь у першому польоті на планету, населену розумними істотами, тобто гуманоїдами?
7. Чи приваблює вас експедиція, що обіцяє цікаві пригоди, але здійснювана без чіткої мети?
8. Вам усе одно, з якого блюда почати обід — з перщого чи з солодкого?
9. Чи добре вам спиться на новому місці?
10. Де вам більше подобається грати в шахи, в карти—вдома чи в приємній компанії в гостях?
11. Що ви замовляєте в ресторані: добре відоме блюдо чи нову страву?
12. Темноти боїтеся? Може, хоч трошки?

За ствердні відповіді на запитання **1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 9** та негативні на запитання **4, 10, 11, 12** зараховується **по одному очку.**

Якщо 8 і більше очків: ви сміливі й безстрашні. Характер дещо нестійкий, досить часто міняєте друзів. Вірогідно, що нова ідея вас не захопить, а невідомість налякає.

Від 4 до 7 очків. Ви мрійник. Втім, володієте досить значною силою волі. Тверезо оцінюєте можливі наслідки необдуманих вчинків. В разі необхідності здатні на ризик.

4 й менше очків. Ви уникаєте перемін, людина ви — врівноважена, навіть обережна — часом занадто. Більше впевненості!

● Пожартуймо!

ЗАМОВЛЯННЯ ВІД НАВРОЧЕННЯ

Від чого з'являється невпевненість у собі? Запитати б у наших бабусь та прабабусь. Відповідь була б одна: наврочили. А як позбавитись наврочення, уроків, пристріту, зняти з очей тощо? От маленька порада — від тих же прабабусь. Запам'ятайте, мало що може статися. До речі, ці слова називаються замовляння, шептання.

«Коло моря калина, під калиною дівчина, вона не знала ні шити, ні прясти, ні золотом гаптувати. Тільки вміла й знала від раба Божого (ім'я) уроки викликати та на сухії ліси посилати. Уроки, урочища, чоловічі й жіночі, парубочі й дівочі, хлоп'ячі, дівчачі й дитячі, вам уроки, урочища, у раба Божого (ім'я) не стояти, жовтої кості не ламати, червоної крові не пити, серця його не нудити, білого тіла не сушити. Вам іти на мха, на темні луги, на густі очерета, на сухі ліси...».

● Народна медицина

ОЖИНА

Свіжі ягоди ожини вгамовують спрагу, легко засвоюються. У багатьох країнах з листя ожини готують чай. Для цього їх кладуть в емальований посуд, закривають і залишають на 2—3 дні, поки вони не прив'януть. Тим часом листя чорніє, бродить і виділяє приємний запах, що нагадує запах троянди. Потім усе це сушиться на відкритому повітрі. Одержаний чай на смак, колір та ароматом нагадує натуральний китайський чай.

Ще Авіценна використовував листя ожини як засіб проти лишая і псоріаза. А також листя застосовують разом з травою хвоща польового, листя ясеня, кореня валеріани для лікування діабета. 6—8 г суміші заварюють 1 л окропу, настоюють і приймають гарячим чи холодним.

ДОБРИМ ПОРАДНИКАМ

Один мудрий старець казав: ті, хто дають поради, не підкріплюючи їх прикладами, схожі на дорожні стовпи, які вказують дорогу, але самі по ній не ходять. А ще він любив повторювати: для того, щоб слово зробилося повчальним, треба підкріплювати його мовчанням.

● Малий лексичний словник

ДІЛО

Дело — діло, справа, вчинок, робота, праця, акт. **В самом деле** — справді. **Дело мастера боится** — дільника і діло боїться. **Дело естественное, обыкновенное** — світова річ, звичайна річ. **Дело плохо** — погане діло, кепська справа. **Золотых дел мастер**— золотар. **Мое дело сторона** — моя хата скраю. **Не твое дело** — не твоє діло, зась, заськи. **Поделом** — катузі по заслузі. **Это особое дело** — це інша річ, це інша стать...

ПОГОДА

8 червня у західній частині республіки, 9 червня по Україні, крім східних областей, часом дощі, грози. 8 червня в Карпатах та Прикарпатті сильні зливи. Вітер південно-східний, 7—12 метрів за секунду. Температура вдень 17—23, 9 червня у західних областях 12—17, вночі 8—14 градусів.

По Києву та області сьогодні вдень часом дощі, грози. Вітер південно-східний, 7—12 метрів за секунду. Температура 18—23 градуси.

Навколомистецькі новини

ДУША САМУРАЯ В... ЗАПАСНИКУ

Хто б пояснив дванадцятирічній школярці, що таке гейші і чому найкращими з них пишалися аристократичні родини Японії? А чому товстий живіт у божества щастя в докапіталістичному, ще не зіпсованому споживацтвом, суспільстві?

Відкривати загадкову Японію почали українські колекціонери Б. і В. Ханенки ще в сімдесятих роках минулого століття. Та прийшов 1919 рік — і приватна колекція ксилографії (гравюри на дереві), нецке (щось на зразок наших брелоків) та цуба (металеві навершники самурайських мечів) була націоналізована. І потрапила до запасників Київського музею Західного та Східного мистецтва.

Понад два століття живило мистецтво Японії буддистське поняття «укійо» — що означає прив'язаність до бренного буття. Назва кожної з шкіл ставала складовою частиною імені художника — Торія Кійонбу, Торія Кійоміцу тощо, а глава школи вносив щось своє: психологічні характеристики героїв Кацукава Сюнсе, «великі голови» (погрудні зображення) Утамаро, жест і пластика рухів Тойокуні з школи Утагава, який створив енциклопедію театральних героїв Кабукі...

Ви коли-небудь бачили поезію? Спробу вивести образи поетичної творчості зробив у своїй серії «Вірші 36 знаменитих поетів» Утагава Кунісада (1786—1864). А гейші, далекі «родички» європейських куртизанок, присутні в творчості майже всіх художників. Любили японці жінок. І поважали.

Меч називали душею самурая. І в оздоблення його майстер вкладав душу. Міфічні фігурки, декоративне оздоблення, культові сценки...

Все це можна побачити до 16 червня в республіканському громадсько-політичному та культурному центрі імені Леніна. Потім — знову в запасники.

Відвідувачі виставки, які підписалися у книзі відгуків «художники», побажали, щоб «духовна пустота верхніх поверхів» культурного центру (де не знайдеш бодай кілька оригінальних експонатів з документованого життя вождя) була заповнена справжнім мистецтвом. Заповнити можна, бо в музейних запасниках накопичилося того мистецтва стільки, що не допоможуть додаткові кілометри стендів. Але мистецтва від того більше не стане...

Скрипка втратить голос, якщо не буде співати, плуг заіржавіє, якщо не оратиме, людство вимре, якщо буде лише платонічне кохання. Хтось спритний пересмикнув вислів «мистецтво належить народу», зібрав його (мистецтво) докупи і сів, як собака на сіні, всучивши нам сурогат. Давайте краще, як японці: життя в мистецтві, мистецтво — в житті. Окремо вони не існують.

Костянтин ПАРИШКУРА.

Потім була Проня Прокопівна, і, нарешті, рік сімнадцятий. В одному з булгаківських фейлетонів неписьменного червоноармійця замордували оперою і концертами так, що сердешний вивчився писати. І — мерщій в цирк: на слона дивитись...

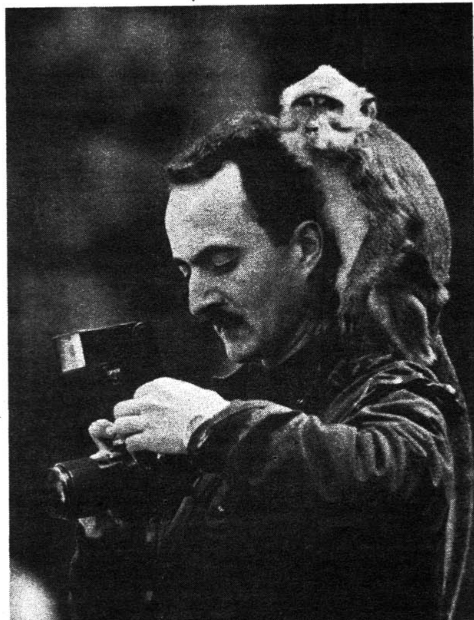
То таки наснилося Вірі Павлівні: всі красиві, з гарними манерами, одягаються наче князі, їдять самі делікатеси і живуть в палацах. Якщо кожен — граф, у чому тоді сенс графства?

Ідея розчинитися в народі мучила все життя графа Толстого. Він косив сіно, рубав дрова, одягався в домоткане... і залишився графом. Сімейним деспотом, який не терпів над собою ніякого авторитету. А народ — терплячий...

Київська вулиця — не щось особливе. Подібне можна бачити (чомусь у цьому впевнений, хоч сам не бачив) і в Парижі, і в Ріо-де-Жанейро. Просто ми довго намагалися бути «культурними». Тим енергійніше вихлюпнулося те, що вважалося нам — найосвіченішим, найбільш читаючим — непритаманним...

Слава Богу, уже ніхто не забороняє нам бути такими, які ми є. А культура — рослина примхлива. За чиїмось наказом не виросте. Їй умови потрібні...

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

КУЛЬТУРА ЗВЕРХУ

А В ОЧАХ — ПЕРЕДСМЕРТНИЙ ВІДЧАЙ

Залишається невирішеним

Лічені шанси на порятунок дає нам доля при зустрічі з фатальними хворобами. Тим жахливіше дізнаватись, що і вони не використовуються. Саме такий випадок — з препаратом, про який розповів мені у листі відомий фітотерапевт В. Тищенко. До Валерія Васильовича я зверталась у особистій справі — він же вивів мене на проблему, від вирішення якої залежить здоров'я мільйонів моїх співгромадян. Тож на Галещинській біофабриці виробляється препарат, здатний стати на перешкоді багатьом з тих страшних хвороб, які чатують на кожного з нас, але використовується для потреб не людей, а... свиней та бичків.

Цитую: «Рак легенів, онкозахворювання жіночої статевої сфери лікує препарат АСД-2... Але коли на фабрику звертаються онкохворі, їх проганяють від прохідної... Мені дзвонять з різних міст і розповідають, як по-хамськи ставляться до прохачів. Хотілося б дізнатись: чому після вибуху у Чорнобилі цей препарат зник з продажу в аптеках України, а в Росії, зокрема у Москві, він є? Чому в Запоріжжі його реалізують за кооперативними цінами — по 50—60 карбованців за пляшку, яка коштує менше карбованця? На ці запитання хворі чекають відповіді...»

З цим листом я рушила у Галещину і — до головного лікаря біофабрики М. Олефіра. Та він: нехай, мовляв, Тищенко спочатку доведе, що препарат має вказані властивості, нехай нам дадуть інструкцію. А то — листи, дзвінки, гроші в конвертах. Усі просять АСД, а фабрика, по-перше, його тільки виробляє, а не реалізує, а, по-друге, його передбачено використовувати у ветеринарній практиці.

Припустимо, не тільки у ветеринарній. За інструкцією МОЗ СРСР від 17.03.1951 року—і в медичній при шкіряних захворюваннях. Але, щоправда, спектр дії «Антисептико-стимулятора Дорогова» (так дошифровується назва препарату) не вивчений. Сам автор його, викладач Московської сільськогосподарської академії, не встиг закінчити дослідження: за усними свідченнями, позбавлений умов для роботи, він помер, забутий, мало не під парканом. Послідовників у нього не було. І офіційна наука досі має про препарат дані, взяті з лекцій Дорогова. Та не стоїть на місці наука, так би мовити, самодіяльна. Ті, хто вживав АСД, запевняють: він лікує ангіну, ларингіт, фарингіт, запалення легенів, інфіковані рани, опіки, виразки шлунка і 12-палої кишки, дуже підтримує при онкозахворюваннях... Ясна річ, люди шукають можливості придбати препарат. Це спокушує працівників фабрики. Відомі випадки реалізації АСД за казкову ціну (десять двохсотграмових пляшечок за 100 карбованців). А вже що діється, коли товар потрапляє до замовника...!

— Відправляємо партію у Москву, а звідти — акт: стільки-то пляшок розбилося, стільки-то викрадено, — розповідає директор фабрики І. Ананченко. — Одного разу поставив експеримент. Відправив ліки своєю машиною. Наш представник здав їх, кому треба, одержав документ, з якого видно: все доставлено в цілості. Незабаром з Москви знову акт. Подзвонив і вже все сказав, що думаю...

При такому попиті АСД треба виробляти та й виробляти. А що маємо? Армавірська біофабрика виготовляє 100 тисяч, Галещинська — 140 тисяч літрів препарату (на потреби медицини йде відповідно 5—6 і 9—10 тисяч літрів). Галещинська постачає 65 тисяч літрів — Росії, 26 — Україні, решта відвантажується у Молдавію, Казахстан, республіки Прибалтики... Чи можна працювати інтенсивніше?

— Не можна. По-перше, старе, зношене обладнання ледве дихає. По-друге, бракує сировини. Виготовляється препарат з м'ясо-кісткового борошна, а його постачають не завжди потрібної якості. Розробляється документація на будівництво нового цеху АСД, який вироблятиме в 3—4 рази більше продукції. Устаткування для нього вже одержали. Знайшли підрядника. Наступного року має розпочатися будівництво. Але ж... За попередніми підрахунками, заплановані роботи коштували б два мільйони карбованців, а за сьогоднішніми — вже чотири мільйони. За рахунок власного фонду не подужаємо справу, — зітхає Ігор Дмитрович. — Від Москви ж ніякої допомоги. Єдина надія, що наша республіка візьме нас під своє крило. Недавно на республіканській нараді працівників ветслужби розглядалося питання про забезпечення України біопрепаратами, тож Верховна Рада повинна вирішити питання про приналежність підприємства...

Поки ми судимо та рядимо, біля фабрики нишпорять підозрілі особи. Ось і недавно спіймали одного — удавав, ніби технолог із Москви, прибув у відрядження, але забув документи. Дочекаємося лиха, адже за кордоном аналогів АСД немає. Поки що немає.

Та з чужими — простіше. Як із своїми бути? Ідуть люди з усіх усюд. Вимолюють ту пляшечку ліків як шанс на життя. В очах — передсмертний відчай...

Лідія ВІЦЕНЯ.

Полтава.

«АНТИСЕПТИКО-СТИМУЛЯТОР ДОРОГОВА» — ТАК ЗВЕТЬСЯ ПРЕПАРАТ, ЯКИЙ ВИРОБЛЯЄ ГАЛЕЩИНСЬКА БІОФАБРИКА. ОНКОХВОРІ БУКВАЛЬНО ПОЛЮЮТЬ ЗА НИМ, ОСКІЛЬКИ ЛЮДИ НА СОБІ ПЕРЕВІРИЛИ: ДОПОМАГАЄ. АЛЕ ЗА ІСНУЮЧИМИ ІНСТРУКЦІЯМИ АСД ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО У ВЕТЕРИНАРНІЙ ПРАКТИЦІ: ОФІЦІЙНА МЕДИЦИНА НІЯК НЕ ЗНАЙДЕ ЧАСУ ДОСЛІДИТИ СПЕКТР ДІЇ ПРЕПАРАТУ, А У НЕОФІЦІЙНОЇ ЯКІ ПРАВА? ЗВІДСИ — СТАВЛЕННЯ ДО АСД В КОЛАХ, ДЕ ВИРІШУЄТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА.

ЕФЕКТ ПОСИЛЮЄТЬСЯ, якщо цілющий вплив трав і дієти при лікуванні захворювань нирок та жовчного міхура поєднати з терапевтичним комплексом психотерапії. Одержані на сеансах імпульси активізують сприйняття створених самою природою лікувальних речовин, які поступово дроблять і виводять з організму пісок і камені.

У госпрозрахунковий кабінет, відкритий в Кіровоградському тролейбусному управлінні, щоранку черга — пацієнти до лікаря В. Щербини їдуть з усіх куточків України.

Фото І. ДЕМЧУКА.

Пропоную

ШАПКУ — ПО КОЛУ!

Яку газету нині не візьмеш — від цифр в очах темно, і всі такі, що серце заходиться. Кількість хворих та інвалідів досягла 14 мільйонів чоловік. 300 тисяч дітей — у будинках малюків, дитячих будинках, школах - інтернатах. Ще 700 тисяч виховуються без батька. 400 тисяч старе́ньких доживають вік у будинках для престарілих. З 10 мільйонів одиноких, які перебувають вдома, 700 тисяч не можуть обходитися без сторонньої допомоги Не дочекавшись своєї черги богадільню, 50 тисяч щорічно кінчають життя самогубством.

Надалі краще не буде, адже щорічно народжується близько 250 тисяч дітей з різними генетичними вадами. А виробничий і транспортний травматизм? А наша екологія? Медичної допомоги потребуватимуть дедалі більше людей, а система охорони здоров'я в такому стані, що сама кличе на допомогу. Її не врятують ті мільярди карбованців, що виділяє уряд. Тож я і пропоную: давайте організуємо «Медлото». Яких лотерей у нас тільки немає: «Спортлото», «Спортпрогноз», «Спринт», речові, книжкові лотереї... Тільки на рахунок «Спортлото» надійшло 9 мільярдів карбованців! Невже на милосердя не скинемось?

Звертаюся до наших народних депутатів: обговоріть пропозицію. Щодо мене — готовий взяти участь в організації справи.

Віталій БУРЯК,
пенсіонер, колишній заступник головного лікаря профілакторію «Хімік» ВО «Азот».
Дніпродзержинськ.

Прикро, але факт

ВАМ СЛОВО, ТОВАРИШУ КОМП'ЮТЕР

Республіканська нарада головних терапевтів і кардіологів обласних відділів охорони здоров'я. У просторому залі інституту імені І. Д. Стражеско — «світила» обласного та республіканського масштабу. Зібралися, щоб обговорити підсумки наймасовішої медичної служби за минулий рік, визначитися щодо майбутнього. Послухати було кого: у програмі прізвища академіка Л. Малої, професорів В. Боброва, І. Ліхтарьова, Б. Преварського та інших. Тож слухали, занотовували. І все б нічого, якби не останній пункт порядку денного, який звався «Демонстрація комп'ютерної системи атестації лікарів-терапевтів».

Коли математик - програміст А. Спитковський представив публіці комп'ютер, обличчя присутніх пожвавішали. Екзаменатора, здатного за кілька хвилин оцінити підготовку спеціаліста, розглядали з цікавістю. Та ось програміст натиснув на кнопку, по екрану побігли запитання: «Рентгенівські знімки яких суглобів треба призначити при хворобі Бехтерєва?», «Які клінічні ознаки виразкової хвороби шлунку?», «Опишіть симптоми гострого інфаркту міокарда?»... Хто з присутніх наважиться підійти до приладу? Запитання Спитковського залишилося без відповіді. Ніхто не відгукнувся й на повторне запрошення. Тиша стала гнітючою. Виручив колег головний терапевт Міністерства охорони здоров'я УРСР професор В. Коваленко.

— Щоб не ставити присутніх у незручне становище, прошу вас самого продемонструвати роботу комп'ютера.

Зал полегшено зітхнув. Програміст ледве помітно посміхнувся. З майже ста присутніх жоден не наважився пройти тестування. Оце фахівці! А що казати про підготовку районних терапевтів?

Проте тестування в найближчому майбутньому має пройти весь лікарський корпус.

С. СЕМЕНІВ,
лікар.

Василь ТКАЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНА СИМВОЛІКА В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

У контексті зазначених подій поступове перенесення активності української громади із Східної України на Західну було цілком закономірним. Якраз на другу половину XIX ст. припадає етап формування української буржуазної нації, і умови цього формування в Російській імперії і в Австро-Угорській були значно відмінні. З цього приводу В. І. Ленін писав: «Азбучною істиною при цьому є вияснення питання, чи порівняні історичні епохи розвитку порівнюваних країн». Що найголовніше, підкреслював він, — різниця між країною з давно закінченими із незакінченими буржуазно-демократичними перетвореннями, а «в цій різниці вся суть». Коли в Росії епоха буржуазно-демократичних революцій почалася лише в 1905 році, то в Австрії вона почалася 1848 роком і закінчилася 1867 — «з того часу майже півстоліття там панує усталена, загалом і в цілому, буржуазна конституція».

Австрія перетворюється а дуалістичну (Австро-Угорщина) державу, а згодом і на тріалістичну: німці, угорці, слов'яни. Українці там мали більші свободи, ніж у Росії. Соціал-демократія Австро-Угорщини фактично визнає за українцями право націй на самовизначення. В рамках конституції Австрія забезпечила українцям певний рівень культурно-національної автономії, що благотворно вплинуло й на формування національної самосвідомості українців. Характерно, що ця самосвідомість формувалася під впливом жовто-синьої символіки, яка й відображала прогресивні процеси в історії українського народу. З огляду на вищезгадане зовсім незрозумілим і неконструктивним є негативне ставлення до жовто-синього прапорництва на Галичині того часу.

Після першої російської буржуазно-демократичної революції 1905 року питання про жовто-синій прапор починає порушувати інтелігенція і на Східній Україні, хоч поштовхом до більш масового його застосування послужила лише Лютнева революція 1917 року. Одначе, слід зауважити, що саме в цей час, напередодні революції 1917 року, як на Західній Україні, так і Східній виразно помітна тенденція — об'єднати в якійсь комбінації і червону (малинову) кольористику козацьких прапорів, і жовто-синю галичан.

Важко сказати, якою могла б бути кольористика українського національного прапора, якби в 1917 році не з'явилися на Україні два державних утворення: буржуазна Українська Народна Республіка (УНР), проголошена в Києві третім Універсалом Центральної Ради 7 листопада, з одного боку, та радянська знову ж таки Українська Народна Республіка (УНР), проголошена І Всеукраїнським з'їздом Рад у Харкові 12 грудня 1917 року. Оскільки між двома державними утвореннями практично з січня 1918 року розпочалася війна, то, на мій погляд, ні професорські викладки М. Грушевського, ні безперечний авторитет В. Винниченка не завжди відігравали вирішальну роль у визначенні символіки. На війні як на війні — тут діє своя логіка. Оскільки з Харкова урядові війська йшли під прапорами пролетарської революції червоного кольору, то логіка війни вела до того, щоб йому був протиставлений протилежний за кольористикою прапор. Таким у тих умовах міг бути лише жовто-блакитний, тим більше, що головною воєнною силою київського уряду був Галицько-Волинський курінь Є. Коновальця, де проблема символіки була вже давно вирішена. Роль М. Грушевського була більш виразною, на мою думку, лише у виборі «тризуба» як головного елемента державного герба, та порядку розміщення кольорів: угорі жовтий, а знизу синій. 22 березня 1918 року жовто-синій прапор із вміщенним на ньому «тризубом» було затверджено державним прапором УНР. За часів гетьмана П. Скоропадського та Директорії порядок розміщення кольорів на прапорі було змінено: вгорі синій, а знизу жовтий.

7. СИМВОЛІКА РАДЯНСЬКОЇ ДОБИ

Переведення жовто-синьої символіки із статусу національної (переважно для регіону Західної України) у статус державної (бо на прапорі УНР у 1918 році було вміщено і державний знак — «тризуб») було цілком природно сприйнято на західноукраїнських землях. На східноукраїнських же землях жовто-синій прапор з «тризубом» став державним символом УНР, ще не утвердившись до того в свідомості широкого загалу людей як загальнонаціональний, оскільки розбігався з давньою традицією Наддніпрянщини — червоною. Більше того, поява жовто-синього прапора стала асоціюватися з руїною громадянської війни, з конкретною політикою так часто змінюваних урядів, політичних режимів, і отаманщини, а згодом і горезвісною ОУН.

Що ж до червоного прапора диктатури пролетаріату та міжнародної пролетарської солідарності (спершу в законодавчих актах були навіть уточнення щодо його яскраво-червоного відтінку — російською мовою «алого»), то його віддавна вважали інтернаціональним, та й пролетарська революція, зрештою, мислилась її вождями як світова. Отже, по суті, він не ніс у собі національної ознаки. Утвердження Паризькою комуною 1871 року червоного прапора як державного мислилось як офіційне проголошення першої держави диктатури пролетаріату. З того часу всі соціал-демократичні партії Європи і Америки почали використовувати червоне полотнище як класовий, пролетарський і, насамперед, партійний символ.

Широкі маси населення України на той час не були детально поінформовані щодо специфіки партійної та національної символіки, як не поінформовані в переважній більшості і нині. Затвердження у березні 1919 року Конституцією УРСР червоної кольористики державних прапорів України сприймалось населенням як щось належне і само собою зрозуміле, бо відповідало одвічним традиціям східноукраїнських земель. Але подібної традиції не було на західноукраїнських землях, які після 1939 року ввійшли до складу УРСР з розвинутою національною самосвідомістю, що ідентифікувалася з жовто-синьою символікою. Затвердженню сталінським режимом нової системи кольористики державних прапорів союзних республік в 1949—1954 роках не передувало широке всенародне обговорення, а офіційна мотивація введення додаткових смуг і до сьогоднішнього дня невідома широкому загалу населення.

За таких умов, коли кольористика нинішнього прапора Української РСР національно невмотивована, нічого дивуватися тому, що в черговий раз у громадсько-політичному житті народу з'являється синьо-жовтий прапор у ролі претендента на загальнонаціональний символ. З другого боку, не випадковий і той ступінь конфронтаційності до офіційного, державного, але національно невмотивованого прапора Української РСР на етапі різкого зростання національної самосвідомості широких народних мас. Отож, і результат — в політичній практиці окремих регіонів України, як і в інших республіках СРСР, з'являється новий феномен — паралельне існування двох прапорів («державного» і «національного»), кольористика яких, всупереч міжнародним традиціям, не збігається.

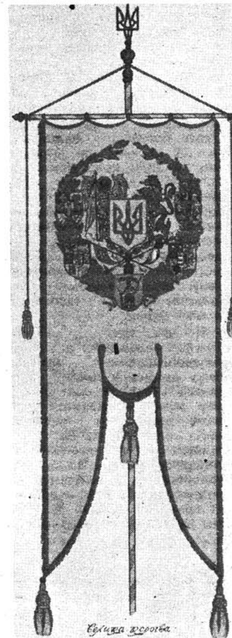
З проголошенням суверенітету України, коли державність повинна набути цілком національного характеру, питання повинно вирішуватись у напрямі загальноприйнятої міжнародної практики — кольористика національного і державного прапора ідентична, проте на державному має бути державний гербовий знак. У принципово новій ситуації суверенної України її символіка повинна бути своєрідним віддзеркаленням національної самобутності на всьому шляху історичного розвитку, територіальної цілісності України.

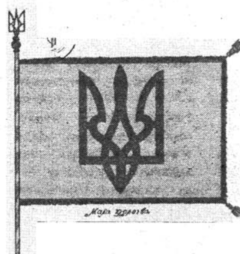
Щодо гербового елемента на прапорі, хотілося б теж висловити деякі міркування. Що стосується серпа і молота, то, на мій погляд, тільки ретроград може нині виступати проти спілки робітників і селян як основи державного ладу. Щодо червоної п'ятикутної зірки — то тут є ряд сумнівів. По-перше, у 1918 році вона з'явилась як символ регулярної Червоної Армії і сприймалась у контексті подій того часу в поєднанні з серпом і молотом як відображення Рад робітничих, селянських і солдатських депутатів, їх непорушного союзу у захисті країни. На сьогодні, як відомо, Ради солдатських депутатів у нашій політичній системі відсутні. Що ж тоді означає червона зірка сьогодні?

По-друге, з 1923 року символ п'ятикутної зірки став використовуватись у гербі СРСР як фігурне доповнення до девізу «Пролетарі всіх країн, єднайтесь!», а тому така зірка вважалась емблемою міжнародної солідарності трудящих. П'ять променів зірки пояснювались як п'ять континентів, на яких іде боротьба між трудом і капіталом аж до перемоги пролетарської революції у всесвітньому масштабі. Знову ж таки, і в подібному трактуванні червона зірка не вписується в сьогоднішнє нове політичне мислення і практику міжнародних взаємин, а отже, може поступитися місцем якомусь іншому знаку, хоч би й тому ж «тризубу».

Роль червоної зірки, певна річ, береться під сумнів лише в тому випадку, коли буде знято гасло «Пролетарі всіх країн, єднайтесь!» як девіз однієї з багатьох партій держави, але не держави в цілому. І в цьому випадку, як бачимо, елементи державного герба слід узгодити з тим положенням Конституції, що всі політичні партії рівноправні в державі і жодна з них не може претендувати на якесь виключне право в розробці принципів та композиції державного герба.

(Закінчення. Початок у №№ 107, 108).

Державні корогви і штандарти УНР.

Державний герб УНР. Великий.

Депутатські роздуми

ЧИ ТРЕБА ГОДУВАТИ НАРОД?

НА УКРАЇНІ серед гілок листяних дерев росте рослина під назвою біла омела — кулястої форми зелений чагарник з подовгастими шкірястими листками і дуже клейким насінням. За допомогою відростків омела проникає під кору дерев, у їх тіло і висмоктує поживні соки. Вона має зелене листя і самостійно синтезує органічні речовини. Омела — вічнозелена, тому на перший погляд у необізнаної людини може скластися враження, що вона не тільки прикрашає зимою своєю зеленню безлисте дерево, а й підгодовує його продуктами фотосинтезу. Проте омела — напівпаразит. А паразит чи цілковитий, чи лише наполовину, залишається паразитом. Він живе за рахунок свого господаря. Творці гасел: «Ми повинні нагодувати народ!» мені нагадують омелу. Хоч лише на основі цього прикладу не можна розкрити, яким чином у нашому суспільстві виникла ідея нагодувати народ.

Не чув, щоб у США, Франції, Канаді чи в інших високорозвинених країнах світу комусь в голову приходило годувати свій народ. Там мізерний відсоток фермерів забезпечує харчами своїх земляків та ще й підгодовує наших зголоднілих співвітчизників. На одному квадратному кілометрі німецької землі живе в достатку понад 200 людей. На такій же площі переважно гірських і на 68 відсотків вкритих лісами і чагарниками японських островів живе понад 300 осіб і в таких економічних умовах, що радянські громадяни навіть не наважилися їх доганяти. В СРСР на одному квадратному кілометрі території не може нормально існувати навіть 10 трударів. А Україна, 95 відсотків території якої рівнинна, майже наполовину вкрита чорноземами і на 60 відсотків розорана, з надр якої на душу населення видобувається корисних копалин на рівні найбільш розвинених країн світу, на одному квадратному кілометрі не може нормально прохарчувати 84 своїх громадян.

Ідею годувати народ недостатньо віднести до категорій безглуздих чи патологічних. Вона не просто зривається з уст неосвічених людей. Вона вбита в свідомість сімдесятилітньою теорією і практикою так званого соціалістичного будівництва. Чому так званого? А тому, що нормального соціалістичного суспільства не збудовано до сьогодні. І далі керівні і спрямовуючі сили не знають, як його будувати. Обгрунтовували соціалізм теоретики марксизму. У вісімдесятих обіцяли комуністичне суспільство, пережили визначальні і завершальні стадії розвиненого соціалізму, будували державу миру, свободи, дружби і братерства, добробуту і рівноправності, національної злагоди і взаємодовіри, а досягли сваволі і розбою, злодійства і брехні, зневіри, міжнаціонального розбрату, соціальної й економічної руїни. Хотіли підняти «людський фактор» на будівництво «гуманного соціалізму», проголосили «соціалістичний вибір», а що вони собою являють, ніхто не спромігся людям пояснити. Невже знову вибрали той найгуманніший у світі, який монтували великі будівничі тридцятих, сорокових і сімдесятих років. Який? Люди мусять знати.

У згаданих умовах і формувався тип народного годувальника. Спочатку в селянина відібрали землю, позбавили його власності на засоби виробництва і на вироблену продукцію, а згодом і хліборобського мислення, бо цю функцію привласнив голова колгоспу й секретар парткому. Без партійної директиви не доїли корів і не вивозили гною, не сіяли кукурудзи і не збирали буряків. Невіглас секретар чи тридцятитисячник голова в умовах повального диктату й волюнтаризму не міг не уявити себе годувальником. Він безкарно обрізав городи, конфісковував корови, віддавав під суд за качан кукурудзи і позбавляв права на одержання висівок, зароблених на трудодні. Чи, може, це було давно і вже забуто? Ні, до сьогодні годувальник безкарно залазить у народну кишеню, безпардонно обдирає людину чи обміном сотень — п'ятдесяток, чи підвищенням цін. І знову, довівши до відчаю, почне годувати народ, аби не вимер з голоду. Такими ж годувальниками уявляють себе голови збанкрутілих колгоспів, які очманіло охороняють «колективну власність» і перешкоджають розвиткові орендної і фермерської справи, особистої ініціативи і приватного підприємництва. Такими є й ті годувальники біля мікрофонів, які готові тримати громаду в чергах біля порожніх магазинів, аби лиш зберегти для себе здобутки соціалізму.

Шановні годувальники! Ніхто не відбирав у нас соціалістичних завоювань (бо відбирати нічого). Ніщо не вверґне нас у капіталізм, бо спочатку треба вирватися з обіймів феодалізму на селі і рабської залежності робітника в місті. Адже цей робітник не має жодних засобів для існування, він цілковито залежить від працедавця і, якщо не вміє красти, чесно животіє від зарплати до зарплати. Наше першочергове завдання — не оберігати завоювання, а подолати злидні.

Тож перестаньмо годувати народ! Даймо йому можливість самому вирішувати свою долю. Народ — це не абстракція, не безлика однорідна маса. Народ взагалі — не існує. Його творить сукупність осіб, кожна з яких має здібності, обдарування, потреби й устремління. І кожна з них повинна мати можливість їх реалізовувати. Тому рецепт для самовизначення й самозабезпечення народу простий. Передовсім треба відмовитися від так званої диктатури пролетаріату (знову так званої, бо насправді це диктатура адмінапарату) і повернути ЛЮДИНІ усі права і свободи, повернути їй впевненість «у гідності і цінності людської особи», ві... власни... дільцем» своїх зав... дукту, во... справедли... батька, «у... нашої епо... ДИНУ пе... що завтра... ся в її ж... пріювати... працею н...

Тобто ... майбутнє... шляхом ... тичної ци... державно... правового... підгодову... хом реал... деклараці... «Міжнаро... економіч... турні ... го па... політичні ... рації про... ності кол... народам» ... дянського... правового... ва є захи... політичн... номічних ... ВІЛЬНА ...

І знов... Розумни... тувати ... поширен... різає гіл... Дай нам... дівників!

Мих... ...дн... академ...

ЯК КОВПАКІВЦІ ЗА ЗЕМЛЕЮ ХОДИЛИ...

«...Просимо негайно створити депутатську комісію і за участю прокуратури запровадити у Магдалинівському районі чинність Конституцій СРСР та УРСР. Інакше нам доведеться поновлювати Радянську владу з вилами в руках»,— так написали у районну Раду народних депутатів 17 колгоспників села Ковпаківки.

«...І за що боролися наші діди! Куди дивиться місцева влада?» — роздратовано обурюються інші колгоспники цієї ж Ковпаківки, збираючи підписи під гнівним колективним протестом.

ЧОГО ВОЛІЮТЬ перші? Землі і волі. Виходу з колгоспу і заснування власного господарства.

Чого ж прагнуть другі? Щоб не чіпали, зберегли колгосп. І щоб зупинити перших, боляче вдарили їх по руках. Бо ще й справді схоплять вила...

З кінця минулого року без руху лежала «заява 17» у потаїнних голови райради (він же і перший секретар райкому компартії) Василя Клешні. Люди терпляче чекали, зрештою, не стільки рішення Василя Федотовича, скільки народних депутатів України. Тепер закони ніби є, а весна й поготів примусила заворушитися бажаючих господарювати самостійно. Давайте нам землю — і квит. Та у колгоспі забили на сполох: з якої речі, мовляв?

Ні, не просто захвилювалася Ковпаківка — розмежувалася. Виникло протиборство, за яким — різні життєві позиції і різне уявлення про своє майбутнє.

По один бік — вільні, самостійні підприємці на чолі з Віктором Шевченком. Вони нізвідки тут не взялися, корінні ковпаківці, тільки три роки тому скуштували «вольниці» орендної овочевої бригади місцевого колгоспу «1 Травня». Потім перетворилися в кооператив, нарешті, заволоділи 210 гектарами землі, відокремилися у власне селянське господарство «Приорільське».

По інший бік, ясна річ, колгосп «1 Травня». Господарство, якому залишається тільки співчувати. Втім, кращого прикладу компрометації колгоспної форми господарювання годі шукати. Давно жили тут не з того, що заробляли, а з того, що «вибивали». Досі згадують «лiберала», за головування якого і працювали, і розкрадали, хто як міг. Минулий рік став вінцем такої «політики»: мало не щодня наїжджали сюди агропромівці і райкомівці, а восени колгосп зібрав на круг... по 3,4 центнера насіння соняшнику і по 3 центнери кукурудзи з гектара. Чимало цукрових буряків згнило у полі, до весни простояли ділянки незібраної люцерни.

А що ж особіне селянське господарство В. Шевченка «Приорільське»? На думку, приміром, керівника райагропрому Леоніда Шандиби, воно теж особливої слави не зажило. «Захребетники» і «мироїди», які лише печуться про власні гаманці,— ось хто такі приорільці в уяві ковпаківців. Не певні, що всі з цим згодні, але що така «громадська» думка нав'язується — це поза сумнівом.

І не береться в розрахунок «дрібничка»: селянське господарство одержало торік понад п'ятсот тисяч карбованців прибутку — трохи менше, ніж весь колгосп. Навмисне залишається поза увагою головне: продуктивність праці трудівника «Приорільського» в десять разів вища від продуктивності праці колгоспника «1 Травня». До речі, всі сто відсотків вирощеної продукції селянське господарство здало в рахунок держзамовлення по договірній контрактації. Одержаний прибуток не закапилося покласти у власну кишеню, а переважно спрямувало на розширення виробництва — на придбання техніки, будівництво приміщень...

Щойно колгосп «1 Травня» очолив новий голова — Євген Бондаренко. І над усе закликає колгоспників закочувати рукава. Хто перечить? Дійсно треба працювати! Але як? Очевидно, є у нового голови свої плани, хоч конкурентоспроможна у порівнянні з «Приорільським» програма лише народжується. Та справа не в цьому: прикро і гірко, що Є. Бондаренко для початку при підтримці тих, хто заздрить «заробітчанам», вирішив завадити останнім «розвалити колгосп» — відділитися з землею, реманентом.

Бо одна справа, коли поденників дратує незалежність «самостійників», коли звиклі трудитися сяк-так, але себе не зобижати чи бути вдоволеними мінімумом, не можуть спокійно сприймати «одноосібників», і зовсім інше — потакати цим настроям, аби не дати виникнути серйозному конкуренту. Це вже не просто «чорна» заздрість — це радше саботаж грядущих економічних перетворень на селі. У листах-протестах все частіше й частіше зустрічається це слово — саботаж. Який причому спостерігається не тільки з боку Є. Бондаренка та колгоспних керівників, а всієї районної раті, з боку районної Ради народних депутатів також, де значно переважають голови господарств.

Недавно стало відомо, що тим часом інший колгосп — «Прогрес» — перетворюється в асоціацію селянських господарств, і ніхто в районі не заперечує. Навпаки, район гаряче й активно підтримує. Як це розуміти? Чому ж тоді ковпаківцям на чолі з В. Шевченком встромлюють палиці в колеса? Невже лежачий колгосп «1 Травня» здатний підтвердити надто популярний нині у магдалинівських кабінетах лозунг, що «тільки колгоспи нагодують народ». А економічно мідний «Прогрес»... прирікає усіх нас на голод?

Скринька легко відчиняється. За власною волею даючи «відкупну» колгоспу, тутешні щільні шеренги керівників-спеціалістів зберігають реальну можливість і далі, як досі, «правити» новоспеченою асоціацією селянських господарств. Мов тим же колгоспом, а що вже тими ж методами, «надійними» та звичними,— це поза сумнівом. Натомість на фоні цієї політичної мімікрії поява справді незалежного, самостійного і міцного селянського господарства у вигляді «Приорільського» — це небезпечно.

Від слухняного запряженого колгоспу відхоплюють для себе ласі шматки не тільки, зрештою, непомірно роздуті управлінські структури, а й, скажімо, сільгоспхімія, управління зрошувальних мереж, ремонтники, електрики... Усіх і не перелічити, хто живе за рахунок замордованих доярок і механізаторів. Колгосп давно перестав бути суто виробничим підрозділом, він — фундамент для існування численних районних служб і структур, потрібних чи не дуже тому ж таки колгоспу. «Приорільський» і йому подібні, зрозуміло, усіх підряд задарма чи просто так утримувати не стануть.

І труднощі В. Шевченка від того, що на його боці немає ще більшості людей, згодних і готових уже сьогодні жити від заробленого, а не від «пожалуваного». І працювати виняткове на себе. Поки в районній Раді народних депутатів зволікали, вагалися, тлумачили про відсутність «механізму» відокремлення від господарств селянських осередків чи виходу окремих колгоспників, методик обрахування належних їм землі та майна, техніки і будівель, долі іншої спільної власності, ковпаківці на загальних зборах поквапилися тих односельців, яким забаглося волі, виключити з колгоспу.

Районний прокурор Олександр Легута протестує — не чують. Навпаки, сутичка загострюється. Заохочений пасивністю райради, колгосп «1 Травня» подав позов у суд на Віктора Шевченка. Щоб відібрати і ті 210 гектарів, які з минулого року належать йому. Хоч за авторитетними свідченнями спеціалістів і юристів принаймні тисячу гектарів сільгоспугідь першотравневці давно використовують нераціонально.

Новий голова тепер вибиває нові кредити — для іншої помираючому колгоспу. І, кажуть, не без успіху... А «рейд» 17 ковпаківців за землею припинено.

Надія БЕЗУГЛА.
Магдалинівський район Дніпропетровської області.

«... От па... посміха... посміха... все одн... Страй... А селу ... Без запе... сять! Ка... навіть б... знову д... С...ч... «Ін... чи заду... тися? А ...

На ф... йону К... та Ана...

Депутатські роздуми

И ТРЕБА ДУВАТИ АРОД?

розбою, зло-
ні, зневіри,
о розбрату,
економічної
дняти «люд-
на будівницт-
соціалізму»,
«соціалістич-
о вони собою
не спромігся
. Невже зно-
найгуманні-
ий монтували
і тридцятих,
десятих ро-
юди мусять

мовах і фор-
родного году-
атку в селя-
землю, поз-
сності на за-
а і на вироб-
, а згодом і
мислення, бо
власнив го-
секретар
партійної ди-
и корів і не

вивозили гною, не сіяли кукурудзи і не збирали буряків. Невіглас секретар чи тридцятитисячник голова в умовах повального диктату й волюнтаризму не міг не уявити себе годувальником. Він безкарно обрізав городи, конфісковував корови, віддавав під суд за качан кукурудзи і позбавляв права на одержання висівок, зароблених на трудодні. Чи, може, це було давно і вже забуто? Ні, до сьогодні годувальник безкарно залазить у народну кишеню, безпардонно обдирає людину чи обміном сотень — п'ятдесяток, чи підвищенням цін. І знову, довівши до відчаю, почне годувати народ, аби не вимер з голоду. Такими ж годувальниками уявляють себе голови збанкрутілих колгоспів, які очманіло охороняють «колективну власність» і перешкоджають розвиткові орендної і фермерської справи, особистої ініціативи і приватного підприємництва. Такими є й ті годувальники біля мікрофонів, які готові тримати громаду в чергах біля порожніх магазинів, аби лиш зберегти для себе здобутки соціалізму.

Шановні годувальники! Ніхто не відбирав у нас соціалістичних завоювань (бо відбирати нічого). Ніщо не ввергне нас у капіталізм, бо спочатку треба вирватися з обіймів феодалізму на селі і рабської залежності робітника в місті. Адже цей робітник не має жодних засобів для існування, він цілковито залежить від працедавця і, якщо не вміє красти, чесно животіє від зарплати до зарплати. Наше першочергове завдання — не оберігати завоювання, а подолати злидні.

Тож перестаньмо годувати народ! Даймо йому можливість самому вирішувати свою долю. Народ — це не абстракція, не безлика однорідна маса. Народ взагалі — не існує. Його творить сукупність осіб, кожна з яких має здібності, обдарування, потреби й устремління. І кожна з них повинна мати можливість їх реалізовувати. Тому рецепт для самовизначення й самозабезпечення народу простий. Передовсім треба відмовитися від так званої диктатури пролетаріату (знову так званої, бо насправді це диктатура адмінапарату) і повернути ЛЮДИНІ усі права і свободи, повернути їй впевненість «у гідності і цінності людської особи», віддати їй право бути власником, а не «володільцем» своєї рідної землі, своїх заводу, фабрики, продукту, воскресити правду й справедливість, позбутися синдрому старшого брата, батька, «ума, честі і совісті нашої епохи», вселити в ЛЮДИНУ переконання в тому, що завтра ніхто не ввірветься в її житло і не експропріюватиме важкою і чесною працею набуте майно.

Тобто попросту «світле майбутнє» можна здобути не шляхом оберігання соціалістичної цнотливості, великодержавної неподільності, правового окозамилювання і підгодовування людей, а шляхом реалізації «Загальної декларації прав людини», «Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні [illegible]ва», «М[illegible]ародного пак[illegible]про гром[illegible]яські і політичні права» та «Декларації про надання незалежності колоніальним країнам і народам». Запорукою громадянського, демократичного правового і ситого суспільства є захищена законом від політичних, соціальних, економічних і духовних пут ВІЛЬНА ЛЮДИНА.

І знову думка про омелу. Розумний садівник, аби врятувати дерево і припинити поширення паразитизму, відрізає гілку разом з омелою... Дай нам, Боже, мудрих садівників!

[illegible]ихайло ГОЛУБ[illegible]ЦЬ,
н[illegible]дний депутат [illegible]Р,
академік АН УРСР.

ОСЬ ТОБІ, БАБУСЮ,

Не знайти, мабуть, у нашому районі людини, яка б не знала Надії Артемівни Савенко. Вона кілька літ тому створила хорланку. Де тільки він не виступав — від найвіддаленішого нашого села до Одеси й Києва. Хору-ланці присвоєно звання народного, а сама Надія Артемівна стала заслуженим працівником культури УРСР. Та от парадокс: мешкає Н. Савенко зі своїми подругами у селі, яке... ніде не значиться.

Самі вони, правда, як і сім'я, скажімо, М. Новицького, дружина якого Лідія, сини Леонід, Павло та Віктор старанно працюють у колгоспі, розташованому в Мар'янівці, інші їхні односельці вважають себе жителями Яворового. Та відшукати таке село на карті чи в адміністративно - територіальному довіднику — справа марна. «Зарубали» його в недоброї пам'яті кампанії по ліквідації «неперспективних» сіл.

Та хіба тільки Яворове спіткала така доля? Ось цифра: якщо 1975 року в нас налічувалося 90 сіл та хуторів, то за обласним довідником, що вийшов у світ торік, їх тільки 71. Є населені пункти, що справді покинуті людьми назовсім, бо, приєднавши їх до укрупнених господарств на правах бідних родичів, там ліквідували ферми, тракторні бригади, інші виробництва, — а без роботи яке життя? Чи варто говорити про те, з якими часто нездоланними перешкодами доводилося (та, бува, доводиться й тепер) стикатися, коли йшлося про прокладення до такого села дороги, відкриття автобусного маршруту, про будівництво там магазину, школи, фельдшерсько-акушерського пункту? Відчуваємо, як це непросто, адже в районі 24 села, де мешкає менш як 100 жителів, ще в 21 — до 200 чоловік. У деяких з них розташовані бригади, відділки колгоспів, радгоспів, а в інших — і того немає. Де ж узяти сил і коштів, щоб надати їм «другого дихання»?

Идемо таким шляхом: колгосп «Дружба», відроджений у вчорашньому бригадному селі Бранкованонове, що входило до колгоспу імені Фрунзе. Наче не так і довго перебувало воно в пасинках, а як занепало.

Почав відроджений колгосп, який
спеціаліст
будівництва
півсотні
Правда, по
них звідусі

Підрахува
колгоспи і
«Дружба»
значно біль
дарської пр
лись бриг
ться, в ім'я
не оте об'є
часом, випр
милки, ми
районі вісі

У всіх на
зрозуміло,
риш. Тож
організації
міні-ферм,
споруджен
Саме в так
ктах, думак
ред прижит
подарства.
ла й хутор
мислових п
ного центру
ми налагод
ництво сіл
бут і одер
колективів
Такий досв
Іванківськ
ське вироб
важкого
Чорноморсь

ЗЕМЛЕЮ ХОДИЛИ...

в розраху-
»: селянське
ержало торік
тисяч карбо-
ку — трохи
колгосп. На-
ається поза
продуктив-
івника «При-
десять разів
ктивності пра-
«1 Травня».
відсотків ви-
укції селян-
во здало в ра-
овлення по
контрактації.
буток не за-
асти у власну
еважно спря-
ширення ви-
на придбання
ицтво прима-

сп «1 Трав-
ий голова —
ко. І над усе
спників зако-
Хто перечить?
працювати!
дно, є у но-
ої плани, хоч
можна у по-
орільським»
е народжує-
не в цьому:
що Є. Бон-
атку при під-
заздрить «за-
ішив завади-
звалити кол-
итися з зем-
м.

ава, коли по-
незалежність
, коли звиклі
так, але себе
бути вдово-
умом, не мо-
сприймати
, і зовсім ін-
цим настро-
и виникнути
куренту. Це
«чорна» за-
радше сабо-
економічних
селі. У лис-
се частіше й

частіше зустрічається це слово — саботаж. Який причому спостерігається не тільки з боку Є. Бондаренка та колгоспних керівників, а всієї районної раті, з боку районної Ради народних депутатів також, де значно переважають голови господарств.

Недавно стало відомо, що тим часом інший колгосп — «Прогрес» — перетворюється в асоціацію селянських господарств, і ніхто в районі не заперечує. Навпаки, район гаряче й активно підтримує. Як це розуміти? Чому ж тоді ковпаківцям на чолі з В. Шевченком встромлюють палиці в колеса? Невже лежачий колгосп «1 Травня» здатний підтвердити надто популярний нині у магдалинівських кабінетах лозунг, що «тільки колгоспи нагодують народ». А економічно міцний «Прогрес»... прирікає усіх нас на голод?

Скринька легко відчиняється. За власною волею даючи «відкупну» колгоспу, тутешні щільні шеренги керівників-спеціалістів зберігають реальну можливість і далі, як досі, «правити» новоспеченою асоціацією селянських господарств. Мов тим же колгоспом, а що вже тими ж методами, «надійними» та звичними, — це поза сумнівом. Натомість на фоні цієї політичної мімікрії поява справді незалежного, самостійного і міцного селянського господарства у вигляді «Приорільського» — це небезпечно.

Від слухняного запряженого колгоспу відхоплюють для себе ласі шматки не тільки, зрештою, непомірно роздуті управлінські структури, а й, скажімо, сільгосптехніка, управління зрошувальних мереж, ремонтники, електрики... Усіх і не перелічити, хто живе за рахунок заморданих доярок і механізаторів. Колгосп давно перестав бути суто виробничим підрозділом, він — фундамент для існування численних районних служб і структур, потрібних чи не дуже тому ж таки колгоспу. «Приорільський» і йому подібні, зрозуміло, усіх підряд задарма чи просто так утримувати не стануть.

І труднощі В. Шевченка від того, що на його боці немає ще більшості людей, згодних і готових уже сьогодні жити від заробленого, а не від «пожалуваного». І працювати винятково на себе. Поки в районній Раді народних депутатів зволікали-вагалися, тлумачили про відсутність «механізму» відокремлення від господарств селянських осередків чи виходу окремих колгоспників, методик обрахувань належних їм землі та майна, техніки і будівель, долі іншої спільної власності, ковпаківці на загальних зборах поквапилися тих односельців, яким забаглося волі, виключити з колгоспу.

Районний прокурор Олександр Легута протестує — не чують. Навпаки, сутичка загострюється. Заохочений пасивністю райради, колгосп «1 Травня» подав позов у суд на Віктора Шевченка. Щоб відібрати і ті 210 гектарів, які з минулого року належать йому. Хоч за авторитетними свідченнями спеціалістів і юристів принаймні тисячу гектарів сільгоспугідь першотравневці давно використовують нераціонально.

Новий голова тепер вибиває нові кредити — для ін'єкції помираючому колгоспу. І, кажуть, не без успіху... А «рейд» 17 ковпаківців за землею припинено.

Надія БЕЗУГЛА.
Магдалинівський район Дніпропетровської області.

Фоторепортаж

СМІХ ПІД «НОЖИЦЯМИ»

От парадокс! У них землю відібрали (давно, правда), а вони посміхаються. Їм півтори шкарпетки на рік виділили — а вони посміхаються. Для них «ножиці цін» придумали — а вони, бач, все одно посміхаються!

Страйкують шахтарі і заводчани, водії і працівники побуту... А селу страйкувати ніколи. Ось уже зелена маса пішла — косять. Без запчастин, на старій, що вже ледве дихає, техніці, — але косять! Кажуть, бензин почали привозити — не просто без марки, навіть без назви. Бензин і все. А їм хоч би що — пообідали і знову до роботи.

С[illegible]вді, не прост[illegible] овести селян до «повного плюралізму». «Ін[illegible]е воно — сел[illegible]во наше», — і зітхаємо полегшено. Але чи задумувався хтось, що буде, коли вони перестануть посміхатися? А потім і собі застрайкують?..

Юрій ГАРНОХЛОПЕЦЬ.
Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

На фото: косовиця у колгоспі «Росія» Рокитнянського району Київської області; механізатори Володимир Коваленко та Анатолій Харченко; «шеф-кухар» Наталя Слободяник.

ГОЛОС України

їй право бу-
а не «воло-
рідної землі,
фабрики, про-
ти правду й
позбутися
ршого брата,
честі і совісті
селити в ЛЮ-
ання в тому,
не ввірветь-
не експро-
кою і чесною
майно.

юсту «світле
на здобути не
іння соціаліс-
сті, велико-
неподільності,
милювання і
людей, а шля-
«Загальної
ав людини»,
пакту про
альні і куль-
«М...народно-
ом...нські і
» та «Декла-
ня незалеж-
ним країнам і
рукою грома-
мократичного
ого суспільст-
законом від
альних, еко-
духовних пут
ИНА.

а про омелу.
ник, аби вря-
і припинити
зитизму, від-
м з омелою...
мудрих са-

ОЛУБ...ЦЬ,
тат ...СР,
УРСР.

ОСЬ ТОБІ, БАБУСЮ, І ПРІОРИТЕТ

Не знайти, мабуть, у нашому районі людини, яка б не знала Надії Артемівни Савенко. Вона кілька літ тому створила хор-ланку. Де тільки він не виступав — від найвіддаленішого нашого села до Одеси й Києва. Хору-ланці присвоєно звання народного, а сама Надія Артемівна стала заслуженим працівником культури УРСР. Та от парадокс: мешкає Н. Савенко зі своїми подругами у селі, яке... ніде не значиться.

Самі вони, правда, як і сім'я, скажімо, М. Новицького, дружина якого Лідія, сини Леонід, Павло та Віктор старанно працюють у колгоспі, розташованому в Мар'янівці, інші їхні односельці вважають себе жителями Яворового. Та відшукати таке село на карті чи в адміністративно - територіальному довіднику — справа марна. «Зарубали» його в недоброї пам'яті кампанії по ліквідації «неперспективних» сіл.

Та хіба тільки Яворове спіткала така доля? Ось цифра: якщо 1975 року в нас налічувалося 90 сіл та хуторів, то за обласним довідником, що вийшов у світ торік, їх тільки 71. Є населені пункти, що справді покинуті людьми назовсім, бо, приєднавши їх до укрупнених господарств на правах бідних родичів, там ліквідували ферми, тракторні бригади, інші виробництва, — а без роботи яке життя? Чи варто говорити про те, з якими часто нездоланними перешкодами доводилося (та, бува, доводиться й тепер) стикатися, коли йшлося про прокладення до такого села дороги, відкриття автобусного маршруту, про будівництво там магазину, школи, фельдшерсько-акушерського пункту? Відчуваємо, як це непросто, адже в районі 24 села, де мешкає менш як 100 жителів, ще в 21 — до 200 чоловік. У деяких з них розташовані бригади, відділки колгоспів, радгоспів, а в інших — і того немає. Де ж узяти сил і коштів, щоб надати їм «другого дихання»?

Ідемо таким шляхом: колгосп «Дружба», відроджений у вчорашньому бригадному селі Бранковановe, що входило до колгоспу імені Фрунзе. Наче не так і довго перебувало воно в пасинках, а як занепало.

Почав відроджений колгосп, який очолив молодий спеціаліст Микола Сиваш, з будівництва житла. Близько півсотні будинків звели. Правда, поки що із завезених звідусіль матеріалів.

Підрахували ми й таке: колгоспи імені Фрунзе та «Дружба» тепер виробляють значно більше сільськогосподарської продукції, ніж колись бригада. То, питається, в ім'я чого було затіяне оте об'єднання? Останнім часом, виправляючи старі помилки, ми вже відродили в районі вісім господарств.

У всіх населених пунктах, зрозуміло, колгоспи не створиш. Тож треба сприяти в організації в малих селах міні-ферм, допомагати в їх спорудженні та устаткуванні. Саме в таких населених пунктах, думаю, мають насамперед прижитися селянські господарства. Віддаємо малі села й хутори під опіку промислових підприємств обласного центру. Вони з селянами налагоджують там виробництво сільгосппродуктів, побут і одержують для своїх колективів продовольство. Такий досвід є в сусідньому Іванківському районі, де Одеське виробниче об'єднання важкого кранобудування, Чорноморське морське пароплавство вже налагодили спільні аграрні виробництва, допомагають піднімати села. Однак у цій нелегкій справі хотілося б більшої підмоги з боку держави, насамперед у прокладанні шляхів до хуторів, де створюються селянські господарства. Бо де це в цивілізованих країнах бачено, щоб фермер сам прокладав дорогу?

Великі труднощі, власне, не тільки з прокладанням доріг. Споруджуємо ось у малих селах школи-дитсадки, медичні амбулаторії, клуби — скільки ще сил і часу забирають пошук, «вибивання» будівельних матеріалів. Торік, приміром, район одержав їх утричі менше, ніж в 1987 році. Нині становище не краще. От вам, бабусю, і пріоритетний розвиток села. Ми, звичайно, не сидимо в очікуванні манни небесної. Три цегельні заводи спорудили — буде з чого мурувати. А цемент, ліс, покрівля, ті ж цвяхи? Ні, тут обов'язково потрібна державна турбота.

Михайло КОЛОС,
голова Ширяєвської районної Ради народних депутатів Одеської області.

Є і такі ювілеї

КУПУЮТЬ... ВЛАСНЕ СЕЛО

До 40-річчя депортації села Посіч Івано - Франківська обласна Рада у квітні 1990 року вирішила задовольнити клопотання обласного товариства «Меморіал» і уроженців села про відродження Посічі.

За «Історією міст та сіл Української РСР» це село «спалене німцями». Його справді спалили, розграбували, стерли з лиця землі... але не німці. 12 квітня 1950 року почалася депортація. Більше як дві тисячі людей вивозили близько місяця. Спочатку всіх зігнали до сільради і три доби тримали без їжі. Знадвору оточили солдатами, а всередині «агітували» писати заяву на добровільне переселення. Переселяли переважно до Одеської області...

2 травня 1990 року колишні жителі Посічі вперше повернулися на рідну землю. Трохи розчистили те місце, де була церква і кладовище. А 15 липня відбулося посвячення села.

І одразу фермер об'явився. Колишній житель Посічі О. Рев'юк написав заяву на 10 гектарів землі. Та от біда: земля й ліси, — тепер власність військового лісгоспу. Хто так вирішив — невідомо. У лісгоспу немає Державного акта на право користування цією землею. Та тут ще й інше — ці ліси входять в приміську зону Івано-Франківська.

Побачивши, що ці земельні угіддя можуть бути продуктивними, військові майже в центрі села почали будувати ферму. Та порахувавши затрати на очисні та інші допоміжні споруди (дуже невдало вибране місце), лісгосп продав цю будову інкубаційній станції. Станція в свою чергу вже збиралася продати горе - споруду Тисменицькому шкіркомбінатові. Сьогодні вона готова продати недобудовану (й непотрібну) ферму жителям села. Кажуть, люди вже почали збирати гроші...

Та невже незаконно депортованим, гнаним і пограбованим людям ми не в змозі хоча б це віддати безплатно? І не тільки це. Потрібна цільова державна програма. Скільки таких, депортованих, виселених, стертих з лиця землі сіл тільки в Івано - Франківській області — десятки, а, може, сотні? Спеціалістами пораховано, що на таку програму для однієї області потрібно два мільйони карбованців щорічно. Та хто визначить у карбованцях ціну тих поневірянь, що зазнали переселенці?

Юрій НЕСТЕРЯК,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Івано - Франківська область.

Фоторепортаж

...СМІХ ПІД ...ОЖИЦЯМИ»

У них землю відібрали (давно, правда), а вони півтори шкарпетки на рік виділили — а вони ...пя них «ножиці цін» придумали — а вони, бач, ...ються!

...ектарі і заводчани, водії і працівники побуту... ...сті ніколи. Ось уже зелена маса пішла — косять. ...старій, що вже ледве дихає, техніці, — але ко...зин почали привозити — не просто без марки, ... Бензин і все. А їм хоч би що — пообідали і

...росто ...овести селян до «повного плюралізму». ... сел...во наше», — і зітхаємо полегшено. Але ...ктось, що буде, коли вони перестануть посміха...обі застрайкують?..

Юрій ГАРНОХЛОПЕЦЬ.
Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

...овиця у колгоспі «Росія» Рокитнянського ра... області; механізатори Володимир Коваленко ...рченко; «шеф-кухар» Наталя Слободяник.

Міні-проза

НАТОВП І ГЕНІЙ

Двоє чоловіків сиділи на лаві й читали книги. Кожний — свою. Почало темніти. Один з них пішов додому, вмостився зручніше в кріслі-гойдалці, увімкнув торшер і продовжував читання. А другий залишився читати на лаві. Дмухнув вітер. Він продовжував читати. Почав накрапати дощ. Він усе читав. Настала ніч. А він усе читав. Точніше, лише намагався, тому що сильний вітер не давав перегортати мокрі сторінки, хоча в цьому не було потреби, адже в темряві при світлі далекого ліхтаря він уже практично нічого не бачив.

Поступово його оточив натовп — сотні, тисячі людей.

— От же чоловік! — доносилося з натовпу. — Ні дощ йому не заважа, ні вітер, ні темрява. От що значить потяг до знань! Який він розумний! Ні, це просто геній! Ге-ній! Ге-ній! Ге-ній! — скандував натовп.

А інший чоловік, той що вчасно пішов додому, вже давно закінчив читати першу книгу і взявся за іншу...

Олександр ПЕРЛЮК.
Мал. Сергія ШЕВЧЕНКА.

Кіровоград.

Халамидники

НЕЙМОВІРНО, ТА ФАКТ

У інженера Н. В. Парафіленка, що проживає на вулиці Сергієнка, 15, у холодильнику лежить банка кільки у томаті, 390 г масла та 200 г ковбаси...

ЗБІГ ОБСТАВИН

Сьогодні колектив кафе-ресторану міста Калінська тепло зустрів свого п'ятсоттисячного відвідувача, йому вручено цінний подарунок й подано дармовий обід з найвишуканіших страв. Щасливчиком виявився гість міста В. Пухлій, який приїхав робити ревізію у цьому закладі громадського харчування.

ВУЛИЧНА ПРИГОДА

Учора на перехресті вулиць Зимньої та Нарізної потрапив під колеса новенької «Таврії» громадянин Л. С. Петровський. Водія госпіталізовано.

ЧИ ЗНАЄТЕ, ВИ, ЩО...

...сніданок буде значно смачнішим, якщо напередодні відмовити собі у вечері...

Повідомив
Сергій БУГАЙ.

Мал. Юрія
ГОЛОВЧЕНКА.

...БО ГАСЛО ПОГАСЛО

Нотатки неупередженого

Ось, приміром, чому нині народ так розсобачився? Сусід каже: «Демокр-ратія!». Проти чого інший сусід, молодший за віком, виставляє свої аргументи. «Ви на демократію не валіть, ви скажіть краще, що хороша штука, та дурному в руки потрапила...».

А я скажу, що не туди цілять — ні той, ні другий. Не там собака заритий. Вся наша біда в тому, що народ повністю **розмобілізувався**. Як отара овець в екстремальних погодних умовах?

Раніше бувало як? Прокидаєшся вранці, протираєш очі, глип у вікно, а там, по той бік вулиці на паркані, гасло. Чітке і недвозначне: мовляв, під прапором (вказано яким), під проводом (зазначено чиїм), вперед до перемоги (названо чого). І все тобі ясно, як божий день. Ніяких сумнівів і душевних терзань. Ідеш собі, насвистуючи, чистити зуби, мугикаючи марш усім відомих бригад, натягуєш нейлонові шкарпетки і лише на кухні, при зустрічі з любою дружиною, на коротку мить виходиш з рівноваги. «У мене в гаманці остання «троячка». «Стрільни у когось на роботі червінець до зарплати...». Сіра проза окремих моментів в окремих сім'ях. Хіба могла така дрібниця затьмарити світлі далі? Та ніколи в світі!

І ти з'являєшся на роботі, сповнений бадьорості й наснаги. А тут, на робочому місці, точка докладання творчих сил для тебе гранично конкретизується: мовляв, всі сили — на виконання рішень (грудневого, березневого, липневого чи якогось іншого). Ось він твій дороговказ! Якщо на гаслі зазначено конкретно, наприклад, «листопадового», то ти вже знаєш залізно: на даний історичний відтинок не маєш права й думати про якісь інші — травневий там чи вересневий, а **всі сили** (не розтринькуючи їх на риболовлю, прибирання квартири чи виконання шлюбних обов'язків) спрямовувати саме на виконання рішень листопадового. І не просто виконання, а дострокове.

А як це зробити найліпшим робом, тобі підказує газета. Береш будь-яку, читаєш: «Вище прапор соціалістичного змагання!». Все просто, дохідливо і зрозуміло. Не нижче, не лівіше чи правіше, а — **вище**. І змагання саме **соціалістичного**, а не, приміром, капіталістичного. Бо знаємо ми, як ті капіталісти змагаються — у кого гаманець товстіший. Гроші, їм, надприбутки подавай, а ні щоб усвідомити: праця — справа честі, доблесті і геройства. Не справа доларового мішка, а геройства. Хіба зрозуміти отим товстосумам? Сидиш ти у президії — груди в орденах і медалях, орлом позиркуєш у зал, у кишені маєш три карбованці, а пляшка вина коштує 1 крб. 02 коп. — вистачить і на вечір, і на завтра на ранок. Людиною себе відчуваєш, господарем землі. Де тим акулам зрозуміти!..

Все було, повторюю, чітко і ясно. Глянеш на заголовок передовиці «Якість лекцій — головне!» — які можуть бути запитання? І так в усьому. Грамоти, вимпели, перехідні прапори, червоні і сині прапорці біля корів на фермах, піонерські рапорти... Кипіло життя, вирувало. Там, дивись, достроково домну задули, там риби наловили удвічі більше, ніж за відповідний період минулого року, тут шпигуна викрили, що називався літератором, а насправді давно продався іноземним спецслужбам...

А що нині? Живемо, наче із зав'язаними очима. Ніхто нічого не знає. Ніхто нічого не робить, а всі чогось хочуть, і то неодмінно доброго. І вже не поодинокі так звані літератори, а цілі республіки опиняються у тенетах підступних «ловців душ».

Та воно інакше і бути не може — без надійного дороговказу і монолітної єдності, без високої мобілізаційної готовності каші не звариш. Ось виглянь у вікно зранку нині — і що побачиш на паркані по той бік вулиці? Мобілізуюче гасло? Якраз! «Людка з 3-го «Б» хоче бути путаною», «Вітька-дурень», ну, і все інше, що пишуть на парканах найосвіченіші діти у світі. То куди ти, скажіть, підеш, прочитавши таку агітацію?

А візьми теперішні газети! Ти дізнаєшся, хто веде перед у соціалістичному змаганні? І що на даний момент головне? І який прапор і як піднімати? І куди і під чиїм проводом йти?..

Де ж вони подівалися, мобілізатори наші? Ну, зрозуміло, сиділи в окопах, пересиджували, але ходять чутки, що вже почали вилазити? А з чого це видно? Ніде тобі ані гасла бодай найпримітивнішого, ні гучного рапорту про перевиконня, ні бойової статті у газеті п заголовком «Ідеологічне забезпечення прополювання буряків». Лише короткі повідомлення про екстренне придбання бійцями колишнього мобілізаторського фронту автомобілів в особисту власність, викуп квартир і т. ін. Бацила капіталізму, отже, дуже підступна, як бачимо. Тим паче, за наявності відсутності мобілізаційної готовності...

Який же вихід? На думку автора — відродити гасло. Заяви про те, що мовляв, є сила, єдина здатна ... нічого нам не дадуть. Бо вже такої ми вдачі — без гасла і з місця не зрушимо...

Сергій МЕЛЬНИЧУК.

Ровно.

Всьо чотко!

З ПРАСКОЮ ПО ГРОШІ

Коли відчинив двері, мені здалося, що цих двох типів я вже десь бачив. Обидва були дебелі, кремезні, з жахливими квадратними пиками, вдягнені у модні спортивні штани та шкірянки.

Нетолерантно відсунувши мене вбік, вони вдерлися до квартири.

— Заходьте, милості просимо, — продемонстрував я свою гостинність, коли вони вже хазяйнували у вітальні. — Хто такі будете?

— Не придурюйся — сам бачиш! — загарчав перший — мерзенний голомозий суб'єкт.

— Напевне, служба сервісу! — радісно здогадався я.

— Майже! — вишкірився напарник голомозого, демонструючи два ряди золотих зубів. Він саме витяг із торби електричну праску і увімкнув її до розетки.

— Це для тебе, — сказав він і заіржав, ніби від якогось непристойного дотепу.

— Праска! — зрадів я. — Моя вже місяць як зіпсована! Так і ходжу — зіжмаканий, мов той бомж!

— Ми прийшли за грошенятами! — похмуро повідомив голомозий.

— А, план горить! — здогадався я. — От чому ви на дому обслуговуєте!

— Годі патякати — ми поспішаємо! — суворо нагадав «золота щелепа». — Ворушися!

— Авжеж, — погодився я. — Ясна річ, кінець кварталу...

Скинувши штани, я вихопив з його рук праску й заходився водити нею по холоші.

— Ну і кадр! Уперше такого бачу! — аж присів голомозий.

— З дитинства прасувати вмію! — похвалився я і, підправивши стрілки на брюках, приніс із ванної оберемок м'ятих сорочок.

— Ти примушуєш мене нервувати! — чомусь визвірився голомозий. — Гроші гони!

— А ти чому хамиш клієнтові? — не витримав такого нахабства я. — Краще б допоміг — швидше буде!

— Плати, паскудо!! — забився в істериці голомозий.

— Айн момент, — заметушився я. — Оце тільки труси і майку допрасую...

Пройшовшись заразом й по носовичках, я вимкнув праску з розетки і простягнув молодикам зім'ятого трояка.

— Що-о-о-о? — збуряковів голомозий.

— Ви вважаєте, що півгодинний прокат цього неоковирного залізяччя тягне на більше? — зареготав я. — В крайньому разі ще можу домазати карбованця вам на пиво.

— Гони сорок тисяч, що ти по телефону обіцяв! — замахнувся на мене «золота щелепа». — Чи ти оглух, Баланчук?

— Вам потрібен кооператор Баланчук! — нарешті втямив я. — Він мешкає поверхом вище.

Люто зиркнувши на мене, вони посунули до дверей і невдовзі вже гупали сходами.

От сміху буде! Я ж їх розіграв. Баланчук мешкає в іншому під'їзді. А поверхом вище — квартира мого приятеля Віті Цеглюна. У нього, доречі, теж зіпсувалась праска...

Тимко ПОРОХ.

Літературні епіграми

ЄВМЕНОВІ ДОЛОМАНУ —

у зв'язку з його поетично-космічним репортажем «На грані» (книга «СОЛОДКИЙ ЗАПАХ ПОЛИНУ»)

Аж туманіє голова!
Гублюсь у невідомості:
Невже у космосі й слова —
На грані невагомості?

ВІКТОРУ КУЛИКУ —

прочитавши його збірку «НА ПЕРЕГОНАХ»

Не колія і не шосе, —
Слів нагромадження
безкрає.
«На перегонах» тих трясе,
Проте чомусь не потрясає.

ГРИГОРІЮ ЄЛИШЕВИЧУ —

за циклом «Читайте і впізнавайте» (збірка байок та гуморесок «НЕПРОСПІВАНИЙ РОМАНС»)

Читав без надмірних
чіплянь та без знижки.
Для висновку маю
достатньо підстав:
Коли б не ім'я
на обкладинці книжки,
То автора б творів навряд
чи впізнав!

Анатолій БОРТНЯК.

Вінниця.

Чужоземна бувальщина

ІСТОРІЯ ОДНОГО УКАЗУ

(Дія відбувається десь за кордоном)

Президент працював. На столі — стос паперів. Площа за вікном не мітингувала. А отже, Держава ще трималася.

У черзі на прийом юрмилося півпортфеля міністрів з урядового кабінету. Але приймати їх було ніколи. Країна вирувала, потрібно було готувати гарячі розпорядження та укази.

Зайшов помічник Президента.

— Що в нас там по лінії указів? — поцікавився Президент.

— З останніх ваших указів два пройшли, три заблокували в місцевих парламентах, дію одного тимчасово припинили, а ще один поставили на регіональний референдум.

— От плюралізм пішов!— похитав головою Президент. — Варто пару нових указів видати!

— Та воно можна, — погодився помічник. — Навіть дефіцитний папір щойно надійшов. Але чи послухаються?.. — Що в нас там по лінії транспорту? — спитав Президент. — Чув по радіо: розгардіяш. Поїзди запізнюються, перекидаються, а якщо і йдуть, то не повертаються. Мрже, вони навколо світу курсують?

— Та по транспорту ми вже приймали указ, — повідомив помічник.

— То й що?

— Заблокували. Де саме, не пригадую. Але заблокували — це точно!

— От плюралізм пішов! Одначе працювати мусимо... Може, посилити увагу до водоймищ?

— Про водоймища теж приймали. Аж двічі.

— Як так?

— Прийняли один указ, а він десь у міністерських портфелях загубився. Згодом прийняли другий. А там знайшовся й перший. Отож, опублікували обидва разом. Тепер на місцях водоймища то осушують, то наповнюють...

Президент помовчав. Пройшовся по кабінету, визирнув у вікно. Прапорів не було видно. Держава ще трималася.

— Важко працювати... — зітхнув.

— А таки важко, — погодився помічник. — Ще якби наші путньо у футбол грали. Он учора знову просвистіли...

— Що, і там демократи завелися? От плюралізм пішов! — Президент суворо подивився на помічника. — А по футболу у нас указ був?

— Чого не було — того не було.

— Негайно підготувати!

Помічник подався виконувати розпорядження.

— І зробіть наголос на дисципліну. Тепер із землею у країні скрутно, підкресліть: будуть сваволити — уріжемо футбольне поле. Досить з цими демократами панькатися!

Помічник вийшов. Президент сів за стіл. За дверима нетерпляче гуло півпортфеля міністрів...

Іван КИДРУК.

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Альтернативні думки

Чи варто лишати слід для нащадків, якщо впевнений, що сучасники зітруть його з лиця землі.

* * *

Перш ніж з'їсти собаку, треба довідатися, де він заритий.

* * *

Мікрохарактеристика: перед підлеглими — знак оклику, перед начальством — знак питання.

* * *

Одні нічого не п'ють, інші п'ють і... нічого.

Борис СЛЮСАР.

Кіровоградська область.

ПОНЕДІЛОК

10 червня

ПРОГРАМА УТ—1

16.00 Новини.
16.10 Музичний фільм «Нам рано жити спогадами».
16.55 Для дітей. Старти надій.
17.25 З народних джерел. Музична передача.
18.00 Документальний телефільм «Постриження».
18.30 Фільм-концерт «Квартет».
19.00 Актуальна камера.
19.30 Поетичний телетеатр. А. Бортняк.
19.50 «Фамтек: про вас і для вас». Медико-освітній фільм.
20.05 Знайомтесь: Всеукраїнська музична спілка.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Прем'єра телефільму «Закарпаття: прогноз на завтра!»
21.30 Все про кіно.
22.45 Вечірній вісник.
23.15 Нічний телезал. Художній телефільм «Кафедра». 1 та 2 серії.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 Ранок.
9.05 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 1 серія.
10.05 Нове покоління вибирає «Юніор-банк».
11.35 Народні казки і притчі різних країн.
11.40 Контакт. Економічний огляд.
11.55 Екологічні новини.
12.15 «Нехай я помру, господи...» Художній фільм.
13.30 Футбольний огляд.
14.00 Концерт-презентація акціонерного товариства «Аніс» в Центральному Концертному залі.
15.00 ТСН.
15.15 «Син». Художній телефільм. 1 серія.
16.25 Світ захоплених.
16.40 Прем'єра документального телефільму «Росія Іллі Глазунова».
17.35 Світ персональних комп'ютерів.
17.50 Хвилини поезії.
18.00 Політична географія часів перебудови.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 За законами ринку.
19.15 Мультфільм.
19.35 Один день одного року.
19.50 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 1 серія.
21.00 Час.
21.40 М. де Фалья. Сім іспанських народних пісень.
22.00 Хто є хто. Теледебати з кандидатами на пост президента РРФСР.
0.00 Грає М. Плетньов (фортепіано).
0.40 ТСН.
1.00 «Серцю милий край». Фільм-концерт.
2.15 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 1 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.15 А. Ліндгрен. «Малюк і Карлсон, який живе на даху». Фільм-вистава.
9.45 Мультфільм.
10.15 «Цирк запалює вогні». Художній телефільм.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям. «Мікко з Тампере просить поради».

* * *

17.00—20.00 Програма Телебачення Росії.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Телебіржа інформує.
21.00 Час (з сурдоперекладом).
21.40 На сесії Верховної Ради СРСР.
22.40 Блюз для N... Естрадна передача.
23.35 Науково-популярний фільм «У пошуках пришельців».

ВІВТОРОК

11 червня

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм. Телеекспрес, Господарю на замітку, У царстві нарцисів, музика, погода).
9.00 Грай, мій баяне. Концерт.
10.10 Доброго вам здоров'я. Лікування захворювань зору у дітей.
10.40 Художній фільм «Заповіт професора Доуеля».
12.05 Кукурік і К°. Розважальна передача для дітей.
13.05 Музичний фільм «Верховино, світку ти наш».
16.00 Новини.
16.15 Для дітей. Веселка.
17.00 Документальний телефільм «Підземні води».
18.10 Мультфільми для дітей.
18.30 До 50-річчя початку Великої Вітчизняної війни. Концерт за участю О. Таранця та В. Заркова.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Хто ми... Громадсько-політичний відеотижневик. Частина 1.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Звучить гітара. Грає заслужений артист УРСР В. Петренко.
21.30 Хто ми... Частина 2.
22.30 Вечірній вісник.
23.00 Нічний телезал. Художній телефільм «Водій автобуса». 1 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 Ранок.
9.05 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 2 серія.
10.15 «Вам, ветерани». Фільм-концерт.
11.00 Дитяча година (з уроком французької мови).
12.00 ТСН.
12.15 Актуальний репортаж.
12.30 Мультфільм «Лісові казки». 1 і 2 серії.
13.00 Відеоблок «Народна творчість».
15.00 ТСН.
15.15 «Син». Художній телефільм 2 серія.
16.25 Світ захоплених.
16.40 Прем'єра документального телефільму «Вахтовики».
17.00 Разом з чемпіонами.
17.15 Дитячий музичний клуб.
18.00 Інтердетектив: незалежна криміналістична експертиза.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Контакт-форум.
19.15 Нельсон Мандела: нема легкого шляху до свободи.
19.50 Росія перед вибором: що обіцяють претенденти.
21.00 Час.
21.40 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 2 серія.
22.55 Музика в ефірі.
23.25 «Тагільська знахідка». Документальний телефільм з циклу «Слово Андроникова».
0.30 ТСН.
0.50 50×50. Музичне телешоу.
2.25 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 2 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Розминка для ерудитів.
9.05 Естрадний концерт.
9.35 Мультфільм.
10.15 «Наречена з Півночі». Художній телефільм.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям. «Бабуся для всіх».
14.35 Вам, ветерани.
15.30 Ритмічна гімнастика.
17.00—20.00 Програма Телебачення Росії.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Ключ до світового ринку.
21.00 Час (з сурдоперекладом).
21.40 На сесії Верховної Ради СРСР.
22.40 Україна і світ.
23.05 Телефільм «Лебедина пісня».
23.15 Програма Телебачення Росії.

СЕРЕДА

12 червня

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка»
9.00 Твори композитора О. Білаша.
10.00 Все про кіно.
11.15 Музичний фільм «Весілля сойок».
12.30 500-річчю українського козацтва присвячується. Золоті ворота.
16.00 Новини.
16.15 Для дітей. Сонячне коло.
16.45 До 50-річчя початку Великої Вітчизняної війни. Документальний телефільм «Подвиг та підробка».
17.25 Кобзарська дума.
18.00 «Скарбниця пам'яті». Письменник-фронтовик В. Некрасов.
18.40 Фільм-концерт «Добрий вечір, сусідонько».
19.00 Актуальна камера.
19.30 Музичні зустрічі.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Науково-популярний фільм «Фатальні знаки».
21.15 М. Булгаков. «Кабала святош». Вистава Московського художнього академічного театру СРСР ім. А. Чехова.
0.00 Нічний телезал. Художній телефільм «Водій автобуса». 2 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 Ранок.
9.05 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 3 серія.
10.15 Прем'єра документального телефільму «Місце події — Льошкин Луг».
10.55 «Співуча Росія». Художній телефільм. 1 серія.
12.00 ТСН.
12.15 2 серія художнього телефільму «Співуча Росія».
13.30 Мультфільм.
13.40 Творчість народів світу.
14.10 Про молодіжну сторінку історії Сталінградської битви.
15.00 ТСН.
15.15 Виконання бажань.
16.45 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Захисник Седов».
17.30 Про відродження моралі і культури.
18.45 Концерт ансамблю танцю Сибіру.
19.50 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 3 серія.
21.00 Час.
21.45 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Раз на раз не випадає».
23.00 Кінопанорама.
0.30 ТСН.
0.50 Оперета, оперета...
1.50 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки» 3 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 А. Караманов. «Поема Перемоги».
8.55 Прем'єра документального фільму «Отвори потихоньку калитку...»
9.25 О. Толстой. «Буратіно» Фільм-вистава.
10.35 Світ грошей Адама Сміта.
11.10 Мультфільм.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 К. Гольдоні. «Трактирниця» Телевистава.
14.45 Пісні часів Великої Вітчизняної війни у виконанні хору російської пісні Держтелерадіо СРСР.
15.20 «У небі Покришкін». Документальний фільм.
15.45 Фільм — дітям. «Перший рейс». Художній фільм.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Мультфільми.
19.30 Л. Бетховен. Симфонія № 1.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.
20.15 Вечірня казка.
20.30 X літня Спартакіада народів СРСР. Плавання.
21.00 Час (з сурдоперекладом).
21.45 Міжнародні змагання з кікбоксінгу (Україна — Англія).
22.40 Художній фільм «Розколоте небо». 1 і 2 серії.

ЧЕТВЕР

13 червня

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, Телеекспрес, Хто ви, браві хлопці, Сад, город, Зближення з Німеччиною, музика, Мода — дітям, погода).
9.00 Б. Лятошинський. Український квінтет.
9.45 Л. Андреєв. «Дні нашого життя». Вистава.
12.05 Художній телефільм «Про Червону Шапочку». 1 та 2 серії.
16.00 Новини.
16.10 Для дітей. Веселка.
16.40 Науково-популярний фільм «Альтернатива».
17.10 «Пригоди Барвінка». Хореографічна вистава.
18.00 Телефільм «Елегія».
18.30 Виступає ансамбль танцю «Хортиця».
19.00 Актуальна камера.
19.30 Прем'єра студії «Укртелефільм»: телефільми «Вірю», «Сліди».
20.40 Реклама.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Напровесні. Додаток до «Музичних зустрічей».
21.35 Молодіжна студія «Гарт».
23.50 Нічний телезал. Музичний фільм «У світі натхнення».

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 Ранок.
9.00 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 4 серія.
10.05 Прем'єра документального телефільму «На озері Орон».
10.25 Хореографічні мініатюри Л. Якобсона.
11.00 Дитяча година (з уроком англійської мови).
12.00 ТСН.
12.15 За зведеннями МВС.
12.30 «Захисник Седов». Художній фільм.
13.15 Разом з чемпіонами.
13.30 Кінопанорама.
15.00 ТСН.
15.15 «Знайти кохану». Художній телефільм.
16.20 Світ захоплених.
16.35 Музична скарбниця.
17.15 Мультфільм.
17.25 Фільм — дітям. «Немухинські музиканти».
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 ...До шістнадцяти і старші.
19.25 Недипломатичні бесіди. Бере участь колишній прем'єр-міністр Великобританії М. Тетчер.
19.55 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 4 серія.
21.00 Час.
21.40 Діловий кур'єр.
21.55 Камера дивиться у світ.
22.55 Музика світить всім. Музичний фестиваль у м. Кольмар (Франція).
23.50 Під знаком «Пі». У перерві — 0.50 ТСН.
1.35 «Ільїнський про Зощенка».
2.40 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 4 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Ліричний концерт.
8.45 Мультфільм.
9.15 Квіти на камінь Мандельштаму.
10.15 «Листопад літньої пори». Художній телефільм.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям. «Як я був вундеркіндом». 1 серія.
14.35 Ритмічна гімнастика.

* * *

17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 «Голос Азії». Презентація II Міжнародного конкурсу популярної музики і пісні. Частина 1.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.
20.15 Вечірня казка.
20.30 «Голос Азії». Частина 2.
21.40 Художній телефільм «Розколоте небо». 3 серія.
22.45 Фільм-концерт «Славноцвіт».
23.15 «Пізня зустріч». Художній телефільм.

П'ЯТНИЦЯ

14 червня

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка» (гімнастика, мультфільм, Телеекспрес, Цікава новина, музика, Разом — одна сім'я, погода).
9.00 Телефільм «Золоте плесо».
9.50 Літо-91. Конкурс моделей літнього одягу.
10.25 Музичний фільм «Глек біля джерела».
11.00 «Зачарована фея». Вистава для дітей.
12.00 Художній фільм «Три плюс два».
16.00 Новини.
16.10 Музичний фільм «Українські посиденьки».
16.50 Альманах кіноподорожей.
17.10 Концерт оркестру народних інструментів Київського інституту культури.
17.50 Телефільми «Метелики високогір'я». «Славне місто Новгород».
18.30 Народна артистка УРСР Раїса Кириченко виконує пісні Марусі Чурай.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Дзвони Чорнобиля. Як реалізуються союзний і республіканський Закони!
20.45 На добраніч, діти!
21.00 М. Лисенко. «Ноктюрн». Телеопера.
21.45 Художній фільм «Досьє людини в «Мерседесі». 1 та 2 серії. У перерві — 22.50 Вечірній вісник.
0.20 Нічний телезал. ТБ-шоу. Музична програма.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 Ранок.
9.05 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 5 серія.
10.10 Дитячий музичний клуб.
10.55 Мультфільм.
11.15 ...До шістнадцяти і старші.
12.00 ТСН.
12.15 «Раз на раз не випадає». Художній фільм.
13.30 Музика в ефірі.
14.00 Камера дивиться у світ.
15.00 ТСН.
15.15 Фільм — дітям. «Літо в зоопарку».
15.40 Світ захоплених.
15.55 Мама, тато і я.
16.25 Вам, ветерани.
17.45 Політичні діалоги.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Мультфільм.
19.10 Капіталізм з людським обличчям. Теленарис.
19.50 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 5 серія.
21.00 Час.
21.40 За зведеннями МВС.
21.55 ВіД представляє: Поле чудес, Музобоз, Діло, MTV. У перерві — 23.55 ТСН.
1.10 Культура російського Зарубіжжя.
2.00 Прем'єра художнього телефільму «Плач перепілки». 5 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.20 Мультфільм.
8.30 Вам, ветерани.
9.15 «Жива планета». Документальний фільм. 2 серія.
10.10 «Пізня зустріч». Художній телефільм.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям. «Як я був вундеркіндом». 2 серія.

* * *

17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Відверта розмова. Передача з Полтави.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Прем'єра документального телефільму «Зона лиха. Хроніка відродження».
21.00 Час (з сурдоперекладом).
21.40 На сесії Верховної Ради СРСР.
22.40 Музика українського Зарубіжжя. З концертів Львівського фестивалю.
0.35 Телефільм «Криниця вдовиних сліз».

СУБОТА

15 червня

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 На хвилі дружби. Співає Мохфират Хамракулова (Таджикистан).
8.00 Ритмічна гімнастика.
8.20 Музичний фільм «Вернісаж на Андріївському узвозі».
8.55 Новини.
9.10 Циркова програма.
9.35 Художній телефільм для дітей «Пригоди Тома Сойєра і Гекльберрі Фінна». 1 та 2 серії.
12.25 Науково-популярний фільм «Мова тварин».
12.55 Доброго вам здоров'я. Лікування ожиріння.
13.30 Новини.
13.45 Я. Маланчук, О. Смик. «Шлях на Берестечко». Вистава.
15.35 Музичний літопис козацької слави. Концерт Державного академічного українського народного хору ім. Г. Верьовки.
17.25 До 50-річчя початку Великої Вітчизняної війни. Художній телефільм «Війна». 1 серія.
18.55 Реклама.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Блюз для N. Естрадна передача.
20.30 Чорноморське пароплавство: флот на мілині.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Музичний фільм «В. Гаврилін. Пишу свою музику».
21.50 Ретроспективний показ фільмів І. Миколайчука (до 50-річчя з дня народження митця). Кінофільм «Сон».
23.30 Вечірній вісник.
0.00 Нічний телезал. «Козацькому роду — нема переводу». З циклу «Майстри гумору».

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 Концерт.
6.55 Мультфільми.
7.30 Ритмічна гімнастика.
8.00 Ранкова розважальна програма.
8.30 ТСН.
8.45 Із золотого фонду ЦТ. О. Островський, М. Соловйов. «Світить, та не гріє». Фільм-вистава.
11.00 Ранкова зоря.
12.00 Мультфільми.
12.30 Лікар з Кургана.
13.00 Вам, ветерани.
13.45 Марафон-15.
15.00 ТСН.
15.15 «Хлопець з нашого міста». Художній фільм.
16.40 Фотоконкурс «Земля — наш спільний дім».
16.45 Ангажемент. Г. Мілляр.
17.35 Прем'єра мультфільму «Бджола Майя». 3 серія.
18.00 Міжнародна панорама.
18.45 Виступає ансамбль народної музики «Воскресенье».
18.55 «Хуаніта ля Лярга». Художній телефільм.
21.00 Час.
21.40 «20 років я чекав цієї зустрічі». В. Рубашкін.
23.30 ТСН.
23.45 Чемпіонат Європи з латино-американських бальних танців.
2.15 «Хуаніта ля Лярга». Художній телефільм.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.15 Очевидне — неймовірне.
9.00 Мультфільми.
9.30 Відеоканал «Співдружність».
12.00 Програма Телебачення Росії. Відеоканал «Плюс одинадцять».
14.00 Блискучий Дрезден.
14.40 Мультфільм.
14.45 Спорт для всіх.
15.00 Волейбол. Першість світової ліги. Чоловіки. Збірна СРСР — збірна США.
16.00 Здоров'я.
16.30 Джерела.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Телепрограма «Сім'я».
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.
20.15 Вечірня казка.
20.30 X літня Спартакіада народів СРСР. Плавання.
21.00 Час (з сурдоперекладом).
21.40 Київська панорама.
22.40 Концерт ансамблю «Славутич».
23.15 Художній телефільм «Вечорниці».

НЕДІЛЯ

16 червня

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Ритмічна гімнастика.
7.50 Телефільм «Марія Капніст: три свята».
8.40 У неділю вранці. Інформаційно-музична програма.
9.40 Новини.
9.55 Художній телефільм для дітей «Пригоди Тома Сойєра і Гекльберрі Фінна». 3 серія.
11.00 Живе слово. Впровадження на Донеччині «Закону про мови в УРСР».
11.30 Співає ансамбль «Світлиця».
12.00 Альфа і омега. Науково-пізнавальна передача.
12.45 Новини.
13.00 Для дітей. Канал «Д».
14.30 Село і люди.
15.15 Ви нам писали. Музична передача за листами глядачів.
16.00 Служба солдатська.
17.00 В Країні Мультляндії.
18.15 Телеспортарена.
19.00 Актуальна камера.
19.30 500-річчю українського козацтва присвячується. Козацьке коло.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Музичний фільм «Повернення в легенду».
21.35 До 50-річчя початку Великої Вітчизняної війни. Художній фільм «Вторгнення».
23.05 Вечірній вісник.
23.35 Нічний телезал А. Кассона. «Світанкова фея». Вистава.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Почути музику». Документальний фільм.
7.00 Ранкова зоря.
8.00 Формула С.
8.30 Біржові новини.
8.45 Тираж «Спортлото».
9.00 З ранку раненько.
10.00 На службі Вітчизні.
11.00 Ранкова розважальна програма.
11.30 Клуб мандрівників.
13.00 Музичний кіоск.
13.30 До Дня медичного працівника. Здоров'я.
14.30 Веді.
15.00 ТСН.
15.15 Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Вірую в любов».
16.35 Всі люблять цирк.
16.55 Хвилини поезії.
17.05 Сільська година.
18.05 Народні казки і притчі різних країн.
18.10 Уолт Дісней представляє...
19.00 Р. Шуман. «Арабески».
19.10 Сімейний екран. «Блазень». Художній фільм.
21.00 Час.
21.40 Що! Де! Коли!
22.40 Виступає циганський ансамбль «Рендо».
22.55 Хронограф.
23.10 Футбольний огляд.
23.40 Волейбол. Першість світової ліги. Чоловіки. Збірна СРСР — збірна США.
0.40 ТСН.
1.00 По сторінках американського кіно. Кіноконцерт.
1.40 Фільм-концерт.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 На зарядку, ставай!
8.20 Мультфільми.
8.50 Грає П. Резель (фортепіано).
9.30 Відеоканал «Співдружність».
12.00—14.00 Програма Телебачення Росії.
14.00 НЛО: неоголошений візит.
15.00 Відеофільм-опера «Запорожець за Дунаєм».
16.20 Документальний фільм «Танок з рожевою стрічкою».
16.50 Співає народна артистка УРСР Н. Матвієнко.
18.15—18.45 Програма Телебачення Росії.
18.45 Авторське телебачення. Частина 1.
19.45 Вечірня казка.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск.
20.15 Авторське телебачення. Частина 2.
21.00 Час (з сурдоперекладом).
21.45 Телебіржа інформує.
22.15 Автограф. Народний артист СРСР А. Авдієвський.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК
заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ
заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора
Леонід Самойленко.

Чергові редактори —
Леонід Бровченко,
Володимир Олефіренко.

Автори макета —
Анатолій Мироничев,
Євген Українець.

Випусковий —
Олексій Бондаренко.

Оформлення —
Володимир Кисельов.

Коректори:
Леся Онищенко,
Антоніна Голик,
Людмила Кисліцина,
Валентина Лукаш,
Євгенія Оратовська,
Олена Чоповська,
Галина Каблак.

Верстальники:
Тетяна Балюк,
Алла Будникова,
Ольга Яценко,
Сергій Скаженюк.

Лінотипісти:
Віктор Процун,
Раїса Гринюк.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна»
252047, Київ-47,
проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03151101.